

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY
PALACKÉHO V OLOMOUCI
KATEDRA SLAVISTIKY**

**BUDDHISTICKÉ KLÁŠTERY V BURJATSKU
Z HLEDISKA CESTOVNÍHO RUCHU**

BUDDHIST TEMPLES IN BURYATIA IN TERMS OF TOURISM

**БУДДИЙСКИЕ МОНАСТЫРЫ В БУРЯТИИ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ
ТУРИЗМА**

Bakalářská práce

VYPRACOVALA: Tereza Martiníková

VEDOUČÍ PRÁCE: Chadaeva Olga, Mgr. Ph. D.

OLOMOUC 2019

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, dne 18.4.2019

.....

podpis

Poděkování

Touto cestou chci velice poděkovat Mgr. Olze Chadaeve za její ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi pomohly k vypracování této bakalářské práce.

.....

podpis

Obsah

ÚVOD.....	1
TEORETICKÁ ČÁST	3
1. CESTOVNÍ RUCH.....	3
1.1. DEFINICE CESTOVNÍHO RUCHU.....	3
1.2. DRUHY A FORMY CESTOVNÍHO RUCHU.....	3
2. NÁBOŽENSKÝ (POUTNÍ) CESTOVNÍ RUCH.....	5
2.1. POUTNÍ CESTOVNÍ RUCH.....	6
2.1. NÁBOŽENSKÝ TURISMUS.....	11
2.2. VZNIK A VÝVOJ POUTNÍCH CEST V RUSKU.....	12
2.3. NÁBOŽENSTVÍ V RUSKU.....	15
MEZINÁBOŽENSKÁ RADA RUSKA (<i>Межрелигиозный совет России</i>).....	15
3. BURJATSKO.....	17
3.1. HISTORIE.....	17
3.2. GEOGRAFIE.....	19
3.1. DEMOGRAFIE.....	20
3.1.1. MĚSTA.....	20
4. SOUČASNÝ CESTOVNÍ RUCH NA BURJATSKU.....	21
4.1. HISTORIE.....	21
4.2. SOUČASNÝ CR.....	22
4.3. POČET ZAHRANIČNÍCH TURISTŮ.....	22
4.3.1. JEZERO BAJKAL.....	23
4.4. NÁBOŽENSKÝ CESTOVNÍ RUCH NA BURJATSKU.....	24
5. BUDDHISMUS.....	25
5.1. BUDDHISTICKÉ UČENÍ.....	26
5.2. TIBETSKÝ BUDDHISMUS.....	27

6. BUDDHISMIS NA BURJATSKU.....	28
6.1. <i>HISTORIE</i>	28
6.1.1. PRONIKNUTÍ BUDDHISMU NA ÚZEMÍ SOUČASNÉHO RUSKA	28
6.1.2. 19. STOLETÍ.....	30
6.1.3. POČÁTEK 20. STOLETÍ.....	30
6.1.4. SOVĚTSKÉ OBDOBÍ.....	31
6.1.5. SOUČASNOST.....	32
6.2. <i>STŘET BUDDHISMU A ŠAMANISMU NA BURJATSKU</i>	33
PRAKTICKÁ ČÁST	35
7. BUDDHISTICKÉ KLÁŠTERY NA BURJATSKU.....	35
7.1. <i>IVOLGINSKIJ KLÁŠTER</i>	35
7.1.1. DACAN.....	35
7.1.2. HISTORIE	35
7.1.3. IVOLDINSKÝ KLÁŠTERNÍ KOMPLEX.....	36
7.2. <i>DALŠÍ KLÁŠTERY V OBLASTI ULAN-UDE</i>	38
7.2.1. DATCAN RIMPOČE BAGŠA (ULAN-UDE)	38
8. POROVNÁNÍ NABÍDEK ČESKÉ CK A RUSKÉ CK.....	40
8.1. <i>NABÍDKY CESTOVNÍCH KANCELÁŘÍ</i>	40
8.1.1. České společnosti	40
8.1.2. Ceny zájezdů Českých společností	42
8.1.3. Ruské společnosti	42
8.1.4. Ceny zájezdů Ruských společností	43
8.2. <i>INDIVIDUÁLNÍ CESTOVÁNÍ</i>	44
8.3. <i>SROVNÁNÍ CESTOVNÍCH SPOLEČNOSTÍ</i>	45
ZÁVĚR	47
РЕЗЮМЕ	49
BIBLIOGRAFIE.....	54
<i>KNIŽNÍ ZDROJE ČESKÉ</i>	54
<i>KNIŽNÍ ZDROJE ZAHRANIČNÍ</i>	54
<i>INTERNETOVÉ ZDROJE</i>	55

PŘÍLOHY	60
SEZNAM PŘÍLOH.....	63
Příloha č. 1 Obrázková příloha.....	63

ÚVOD

Klíčovým tématem bakalářské práce je buddhismus v Burjatsku a jeho podíl na cestovním ruchu v republice, jež tvoří základní strukturu této práce. Cestovní ruch patří k člověku již po staletí, avšak v dnešní době nabyl zcela jiných rozměrů. Původně byly základním impulsem k cestování potřeba potravy nebo příznivější životní podmínky, v současné době ale cestovní ruch zastává v životě lidí naprosto jinou roli, přičemž jako hlavní podnět k cestování lze považovat poznávání nových míst, kultur nebo jen potřeba odpočinku. Existuje mnoho druhů cestovního ruchu a míst, kam člověk může vycestovat. Jedná se například o výlety do hor, poznávací zájezdy či cestování za rybolovem. Pro tuto práci je však prvořadý poutní cestovní ruch, kterému je věnována značná část bakalářské práce.

Poutní cestovní ruch představuje cestování na významná poutní místa, která jsou většinou spjata s nějakou náboženskou aktivitou. Všechna náboženství mají svá posvátná místa, a stejně tak jím disponuje i buddhismus, mezi jehož nejznámější patří Lumbiní, Bódhgaja, Sarnáth a Kušinaga. Nejvýznamnějším buddhistickým poutním místem v Rusku je Ivolginský klášter, jenž je v praktické části bakalářské práce dopodrobna popsán.

Náboženství již od pradávna představuje velkou roli v historii lidstva. Na území Ruské federace mělo největší zastoupení pravoslavné náboženství, ale díky expanzi Ruské velmoci přišla nová etnika a spolu s nimi též další náboženství. Jedním z nich je buddhismus, který se na území současného Ruska začal objevovat okolo 4. století našeho letopočtu. Postupem času se buddhismus rozšiřoval na větší území Ruska a v současné době má největší zastoupení v republice Tuva, Kalmycké republice a převážně v Burjatsku.

Základním cílem bakalářské práce je představení buddhistických klášterů a jejich působení na Burjatsku spolu s odhalením možností zprostředkávajících cestu do konkrétní destinace. Tato bakalářská práce je zaměřena na buddhismus jakožto náboženský směr v Rusku a je rozčleněna do dvou celků, a to na teoretickou a empirickou část.

První kapitola teoretické části se orientuje na seznámení čtenáře s pojmem cestovní ruch, jeho charakteristiku a kategorizaci na specifické formy a druhy. Druhá kapitola plynule navazuje na druhy a formy cestovního ruchu a zabývá se poutním neboli

náboženským turismem, který je stěžejním tématem pro tuto bakalářskou práci. Důležitou podkapitolou je vznik a vývoj poutních cest v Rusku, k čemuž neodmyslitelně patří tamní náboženství. Čtenář se taktéž seznámí s obecnými informacemi o Burjatské republice, její historii a geografii. Významným bodem této pasáže je demografie, a to zejména národnostní složení v republice. Související současný cestovní ruch na Burjatsku je rozebírán ve čtvrté kapitole bakalářské práce, která jej znázorňuje jak z historického, tak ze současného pohledu. Poslední kapitolou teoretické části bude stručně popsána základní myšlenka buddhismu, konkrétně buddhistické učení a jeho proniknutí na území současného Ruska.

V praktické části bude analyzován hlavní buddhistický dacan na Burjatsku, tedy Ivolginský klášter z hlediska cestovního ruchu. Čtenář bude seznámen s jeho historií a kulturou. V poslední kapitole praktické části, a tedy zároveň komplexní bakalářské práce, proběhne porovnání nabídek ruských a českých cestovních společností, které v současné době organizují zájezdy do dané destinace. Závěrem jsem vytvořila orientační kalkulaci zájezdu v případě, že by se turista rozhodl pro individuální cestování.

Z použitých zdrojů bych chtěla zdůraznit knihu Luboše Bělky *Tibetský buddhismus na Burjatsku*, která detailně popisuje dějiny Tibetského buddhismu v republice. V knize jsem našla hodně užitečných informací, které mi pomohly k vypracování mé práce. Luboš Bělka, jako jeden z mála autorů, popisuje historii buddhismu i v sovětském období. Při realizaci bakalářské práce jsem se taktéž opírala o knihu etnoložky L. N. Žukovské *О буддизме и буддистах. Статьи разных лет* a religionisty L.J. Jangutova, který se zaměřuje na buddhistickou filosofii, *Буддизм в общественно-политических процессах Бурятии и стран Центральной Азии*.

TEORETICKÁ ČÁST

1. CESTOVNÍ RUCH

1.1. DEFINICE CESTOVNÍHO RUCHU

Jelikož je výraz „cestovní ruch“ celosvětový pojem a fenomén dnešní doby, je možno jej chápat z několika hledisek. Pro někoho může znamenat odvětví, které se zabývá cestováním, organizací zájezdů a poskytováním služeb, pro jiného již samotný proces cestování. V tomto případě se hovoří o dočasném přesunu osob na místo odlišné trvalému bydlišti se záměrem rekreace, navazování vztahů a sebepoznání.

Podle UNWTO (United Nations World Tourism Organization – Světová organizace cestovního ruchu) je definice pro cestovní ruch následující:

„Činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí, a to na dobu kratší než je stanovena, přičemž hlavní účel cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě.“¹ Přičemž dobou kratší, než je stanovena se myslí maximálně 1 rok pro mezinárodní turismus a 6 měsíců v domácím cestovním ruchu.

Český statistický úřad definuje cestovní ruch jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší, než jeden ucelený rok s cílem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměňováni.²

1.2. DRUHY A FORMY CESTOVNÍHO RUCHU

Existuje celá řada klasifikací cestovního ruchu. V první řadě jej můžeme rozdělit na **domácí** a **mezinárodní cestovní ruch**. Například autorka knihy *Mezinárodní turismus* Monika Palátková uvádí, že se o mezinárodní turismus jedná v případě překročení hranic národního státu. Za těchto okolností se cestovní ruch charakterizuje jako pohyb účastníků mezi státy bez konkrétního teritoriálního určení. V této knižní publikaci se taktéž

¹ UNWTO definice cestovního ruchu

² Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright ©G [cit. 21.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20557193/921108m.pdf/b6571837-6a2e-4138-912c-59da6de43de4?version=1.0>

setkáváme s pojmem **světový turismus**, do něhož spadá veškerý cestovní ruch na světě v rámci překročení hranic daného státu. Jedná se tedy o všechny příjezdový a výjezdový turismus států světa.³ Výše zmíněné rozdělení cestovního ruchu na domácí a mezinárodní cestovní ruch spadá do kategorie „druhy cestovního ruchu“, jež lze klasifikovat na základě různých měřítek. Jsou jimi kupříkladu délka či místo pobytu, způsob dopravy, ale také účel uskutečnění cesty apod.

Kromě již zmiňovaných druhů cestovního ruchu existují také „formy cestovního ruchu“. Zde jako základní kritérium předkládáme motivaci návštěvníka k cestování. Patří mezi ně odpočinek, poznávání dané oblasti či kontakt s lidmi.⁴ Formy cestovního ruchu lze pak segmentovat do několika skupin.

První skupinou jsou **základní formy cestovního ruchu**. Zde řadíme rekreační cestovní ruch, kulturně-poznávací, sportovně-turistický a lázeňsko-léčebný cestovní ruch.

Vyjma těch základních, existují rovněž specifické formy cestovního ruchu. Mezi tyto formy patří:

- Dobrodružný
- Myslivecký a rybářský
- Zdravotní
- Obchodní
- Stimulační
- Kongresový
- Vesmírný
- Motoristický⁵

V této bakalářské práci se zaměříme na jednu ze specifických forem cestovního ruchu, a to na **náboženský (poutní) cestovní ruch** jinak řečeno **turismus náboženský** (pilgrimage tourism). V ojedinělých případech můžeme najít také výraz religiózní cestovní ruch, který se však ve větší míře nepoužívá.⁶

³ PALATKOVÁ, Monika. Mezinárodní turismus. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 11. ISBN 978-80-247-8921-7.

⁴ ZÁVODNÁ, Lucie Sára. Ekonomika cestovního ruchu. Prostějov: Computer Media, 2015. ISBN 978-80-7402-231-9. str. 10

⁵Formy cestovního ruchu [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=2680

⁶Turismus náboženský [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Turismus_náboženský

2. NÁBOŽENSKÝ (POUTNÍ) CESTOVNÍ RUCH

Počátky cestování spojeného s náboženstvím sahají až do dob antiky, středověku a zastávají nedílnou součást cestovního ruchu dnešní doby. Tato forma cestovního ruchu je většinou považována za součást kulturního turismu, v podstatě se ale jedná o jeho velmi specifický oddíl. Z toho důvodu existuje několik definic, které charakterizují náboženský turismus. Tento typ cestovního ruchu lze kupříkladu chápat jako „specifickou větev turistického ruchu zaměřenou na určitý oddíl turistů se speciálními nábožensko-spirituálními potřebami a motivacemi“⁷ Zmíněná definice je dohledatelná v práci *Náboženský turismus, nebo turismus jako náboženství? Několik poznámek ke studiu vztahů mezi náboženstvím a turismem* Jana Hrona, který se zabývá problematikou náboženského turismu. Ve své práci poukazuje také na druhé pojetí náboženského cestovního ruchu, a to, že existuje turismus, ve kterém nejsou tomuto druhu cestování přisuzovány žádné známky posvátnosti či rituálnosti a tato forma turismu je chápána pouze jako druh komerce či povrchnosti. Sám autor čerpal ze zahraničních publikací, které se věnují tomuto tématu. Jsou jimi například kniha s názvem *Motivations for Religious Tourism, Pilgrimage, Festivals and Events* spisovatelky Ruth Blackwellové, nebo *Tourism and Religion* Borise Vukonice.⁸

Další definicí, která stojí za zmínku, je definice z knihy *Výkladový slovník cestovního ruchu* autorů Martiny Páskové a Josefa Zelenky, kteří se zabývají cestovním ruchem ze dvou hledisek. První stránka je zaměřena na takzvaný poutní neboli duchovní cestovní ruch, tj. turismus, jehož hlavním cílem jsou poutě nebo náboženské obřady. Oproti tomu druhým rysem cestovního ruchu jsou návštěvy religiálních památek, jako jsou kostely, kaple, hřbitovy a další poutní místa. Tento druh turismu se nazývá církevní turismus.⁹ Náboženský turismus je možno také vnímat jako prosté cestování k náboženským místům, v jehož případě jde o turisty, kteří nemají náboženského přesvědčení.

⁷ HRON, Jan. Náboženský turismus, nebo turismus jako náboženství? Několik poznámek ke studiu vztahů mezi náboženstvím a turismem [online]. , 26 [cit. 2018-10-23]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/137715>

⁸ Tamtéž

⁹ ZELENKA, Josef, PÁSKOVÁ, Martina. Výkladový slovník cestovního ruchu. Praha : Linde, 2012, 768 s., str. 488

Z toho důvodu Ruth Blackwellová rozdělila účastníky náboženského cestovního ruchu do několika kategorií:

- poutníci, pro něž má toto místo zvláštní význam
- poutníci, pro které místo nemá zvláštní náboženský význam a kteří jej navštěvují v rámci širší poutnické soustavy
- náboženští turisté
- sekulární turisté
- účastníci náboženských událostí a festivalů¹⁰

Je podstatné rozlišit poutníky od náboženských turistů dle jejich chování na náboženských místech. Jedná se zejména o to, že poutníci dodržují určitá pravidla, zatímco náboženští turisté nikoliv. Jedna ze zásadních zvyklostí poutníků je povinnost nosit specifický druh oblečení na svých poutích. Taktéž si nesmějí fotit poutní místa nebo jinak využívat fotoaparáty.¹¹ Další rozdíl mezi poutníkem a turistou spočívá v tom, že poutníci uskutečňují svoji pout' se záměrem poznání, pochopení sebe sama, osvojení si nových poznatků či seberealizace. Zatímco poutník cestuje sám s cílem sebepoznání a uvědomění si smyslu svého života, náboženský turista putuje ve dvojicích či skupinách.¹²

2.1. POUTNÍ CESTOVNÍ RUCH

Poutní turismus neboli poutní cestovní ruch je druh cestování, jehož hlavním účelem je putování na posvátné (poutní) místo, a to většinou v době, kdy se tam uskutečňuje jistá náboženská událost. Zpravidla se cesta koná z důvodu, že se na onom místě stal zázrak, případně je tam uložena posvátná relikvie. Poutní cestou je pak myšlena určitá trasa, kterou se vydává poutník nebo náboženský turista do své cílové destinace,

¹⁰ BLACKWELL, Ruth, Motivations for Religious Tourism, Pilgrimage, Festivals and Events, in: Razaq Raj – Nigel D. Morpeth (eds.), Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management: An International Perspective, Wallingford – Cambridge: CABI 2007, str. 38.

¹¹ Tamtéž.

¹² SMITKA, Jindřich. Rozdíl mezi putováním, cestováním a turistikou [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.jindrichsmitka.cz/2018/07/23/rozdil-mezi-putovanim-cestovanim-a-turistikou/>

přičemž tyto trasy mohou být dlouhé až několik tisíc kilometrů.¹³ Klíčovým smyslem těchto cest je ono poutní místo.

Všechna náboženství mají své poutní cesty, pomocí nichž lidé dosahují poutních míst. Kupříkladu pro křesťany poutní cesta představuje cestu do Říma, konkrétně do Vatikánu. Pro Islám je to cesta do Mekky, kterou musí absolvovat každý muslim alespoň jednou za život. Obecným cílem poutě je splynutí s krajinou, přijetí utrpení na pěší túře a kontakt s bohem.¹⁴

POUTNÍ MÍSTA VE SVĚTĚ

Jak zmiňujeme v předešlé kapitole, záměr poutní cesty se vyznačuje putováním na posvátné místo, kde se stala v minulosti jistá událost spojená například se zázrakem či smrtí světce. Po celém světě existuje nespočet poutních lokalit. Mezi nejvýznamnější poutní místa na světě kupříkladu patří:

- Jeruzalém

Věřící přijíždějí do města Jeruzalém, aby si zde připomněli poslední dny života Ježíše Krista. Kdokoliv se může účastnit „Cesty utrpení“ a vydat se na pout' pod tíhou kříže. Rozprostírá se zde Zeď nářků, která patří k Šalamounově chrámu, jež je situován na Chrámové hoře, která je posvátným místem jak muslimů, tak židů.¹⁵

- Řím

V Římě se nachází na 900 kostelů, přičemž mezi nejhlavnější patří čtyři poutní kostely. Jedním z nich je nejdůležitější chrám v celé Evropě, a to chrám sv. Petra ve Vatikánu, dále pak bazilika San Giovanni in Laterano, bazilika Santa Maria Maggiore a bazilika San Paulo fuori le Mura.¹⁶

¹³ ZELENKA, Josef, PÁSKOVÁ, Martina. Výkladový slovník cestovního ruchu. Praha : Linde, 2012, s. 434, 768 s.; I Cammini d'Europa GEIE. [online]. © 2008-2011 [cit. 2013-03-17]

¹⁴Putování, poutnictví a poutníci [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.ultreia.cz/svatojakubska-cesta/historie/putovani-poutnictvi-a-poutnici>

¹⁵ CÍREK, Pavel. Jeruzalém aneb procházka třemi náboženstvími [online]. 2011 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/asiae/izrael/2300-geruzalem-aneb-prochazka-tremi-nabozenstvimi/>

¹⁶Baziliky a kostely v Římě [online]. [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: <http://www.rim.maweb.eu/baziliky-a-kostely-v-rime/>

- Santiago de Compostela

Jednou z nejznámějších poutních cest je jednoznačně pout' do Santiaga de Compostela. Největší rozmach putování do Santiaga de Compostela zaznamenal ve 12. a 13. století, kdy místo navštěvovalo na půl miliónů poutníků ročně.¹⁷

- Lourdy

Lourdy jsou místem, kde byla v roce 1858 zjevena Panna Marie a představují jedno z novodobých poutních míst.¹⁸

- Mekka

Pout' do Mekky je jedním z hlavních pilířů víry Islámu. Cestu do posvátného místa Mekky by měl splnit každý muslim alespoň jednou za život. Tato pout' je povolena pouze muslimům, pokud však chce realizovat tuto cestu příslušník jiného náboženství, může zažádat o speciální vízum. Pout' se uskutečňuje mezi osmým a třináctým dnem posledního měsíce islámského lunárního kalendáře.¹⁹

- Lumbini

Jedná se o Buddhovo rodiště a nejvýznamnější místo v Nepálu, které patří mezi čtyři nejposvátnější místa buddhismu. Nalezneme zde Posvátný háj, kde byly vykopány archeologické nálezy spojené s Buddhovým narozením. Dominantou je pak Pagoda míru.²⁰

¹⁷ ULTREIA - spolek českých svatojakubských poutníků [online]. [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: <https://www.ultreia.cz>

¹⁸ Lurdy - 11. únor 1858: Zjevení Panny Marie - Neposkvrněného Počet [online]. [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: <http://www.fatym.com/view.php?nazevclanku=lurdy-11-unor-1858-zjeveni-panny-marie-neposkvrneneho-poceti&cislocclanku=2012020056>

¹⁹ŽÁČEK, Juraj. Pout' do Mekky [online]. 2008 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <https://www.ultreia.cz/svetove-poute/pout-do-mekky>

²⁰Lumbini, the Birthplace of the Lord Buddha [online]. [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/666>

POUTNÍ MÍSTA V ČESKÉ REPUBLICE

Na území České republiky jsou situována především katolická poutní místa. Historie poutních míst na našem území sahá až do 17. století, kdy začaly vznikat první poutě, mezi které náleží:²¹

- Svatý Hostýn
- Svatý kopeček u Olomouce
- Sloup v Moravském krasu
- Svatá Hora
- Velehrad
- Zlaté Hory-poutní místo Panny Marie Pomocné

POUTNÍ MÍSTA V RUSKÉ FEDERACI

Poutních míst na Ruském území je hned několik, přičemž především se jedná o místa pravoslavná. Mezi další nejrozšířenější patří buddhistická poutní místa, kterým se budeme věnovat v pozdějších kapitolách.

- **Trojicko-sergijevská lávra**

Jedná se o největší a nejdůležitější ruský pravoslavný monastýr a zároveň duchovní centrum pravoslavné církve v Rusku. Vznikl ve 14. století a patří pod Světové dědictví UNESCO. V areálu se nachází více než 50 staveb sloužících k různým účelům. Mezi tyto stavby patří:

- Chrám svaté trojice
- Refektární chrám
- Kaple nad studnou
- Zvonice
- Svatá brána, Červená věž²²

²¹ Poutní místa [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <http://www.poutnimistacr.cz/poutni-mista/blog/strana-2.html>

²² Свято-Троицкая Лавра [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <http://stsl.ru>

- **Serafimo-divějevský klášter**

Tento klášterní komplex se rozprostírá v blízkosti města Nižní Novgorod. Vznikl v 18. století, konkrétně kolem roku 1780. Místo je navštěvované a známé z důvodu zjevení Panny Marie. V komplexu se nachází 7 budov, z toho nejznámější jsou:

- Kazaňský kostel
- Trojínský chrám
- Kostel zrození Ježíše²³

Svatý Serafim Sarovský je nejuctívanějším mnichem pravoslavné církve. Své útočiště našel v Serafimo-divějevském klášteře. V průběhu jeho života se mu několikrát zjevila Bohorodička, která jej i v jeho nejtěžších až smrtelně vážných zraněních uzdravila. Známý je také díky jeho vizím, díky nimž pronesl proroctví například o pádu Moskevského knížectví nebo o strastech, které potkají křesťanství. Svátý Serafim se díky svým předpovědím stal jedním z nejvýznamnějších duchovních 19. století a cesty do Serafimo-divějevského kláštera prosluly nejznámější poutní cestou na Ruském území.²⁴

- **Solověcký klášter**

Tento klášter byl založen mnichy Zosimou, Germanem a Savvatijem Soloveckými v první polovině 15. století. Ve 20. a 30. letech 20. století byl v klášterním komplexu vybudován pod názvem Solovecký tábor zvláštního určení jeden z prvních gulagů. Klášter byl roku 1992 zapsán na seznam světového dědictví UNESCO. Díky tomu začalo klášter navštěvovat velké množství nejen poutníků, ale zejména turistů.²⁵

- **Valaamský klášter**

Valaamský klášter se nachází na ostrově Valaam v Karelii, který je největším ostrovem Ladožského jezera. Datum založení Valaamského kláštera není známo, avšak

²³История Дивеевского монастыря [online]. [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: <http://diveevo.nne.ru/chronicle/istorija-diveevskogo-monastyrja/>

²⁴Divotvůrce Serafim Sarovský [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123417216-svetci-a-svedci/208562211000018-divotvurce-serafim-sarovsky/>

²⁵ История Соловецкого монастыря в начале XX века [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: <http://solovki-monastyr.ru/abbey/history/XX/>

jeho vznik se odhaduje okolo 14. – 15. století. V 16. století byla ruská hranice posunuta na východ a od těch dob Valaamský klášter připadl do Švédského držení. Klášter byl opuštěný až do 18. století, kdy se dostal pod Finské velkoknížectví. Poté, kdy v roce 1917 došlo k osamostatnění finské pravoslavné církve, se stal nejdůležitějším klášteřem pro finskou pravoslavnou církev. Ve 20. století, zejména v průběhu druhé světové války, docházelo na valaamském území ke sporům mezi finskou a ruskou pravoslavnou církví o to, komu ve skutečnosti klášter patří. Klášter byl nakonec navrácen do rukou ruské pravoslavné církve, avšak došlo k tomu až v roce 1989.²⁶

- **Optina pustýň**

Tento mužský klášter, který byl založen ve 14. století, se nachází nedaleko města Kozelsk v Kalužské oblasti. V průběhu existence tento klášter zažíval krušné období. V 16. století byl tvořen jedním dřevěným kostelem a sloužilo v něm 12 mnichů. Během vlády Petra I. byl klášter nucen zaplatit velké daně, které pro něj byly téměř ničivé. Veškeré okolní zdroje financí pro klášter byly odevzdány státní pokladně, k částečnému navrácení klášterního majetku došlo až v polovině 18. století. Od roku 1795 klášter zažíval své nejlepší období. S požehnáním moskevského metropolitu došlo k výstavbě kláštera, která trvala mnoho let, avšak roku 1923 byl uzavřen. Klášterní komplex byl znárodněn a až teprve v roce 1987 byl opět navrácen pravoslavné církvi.²⁷

2.1. NÁBOŽENSKÝ TURISMUS

V současnosti je církevní turismus často zaměňován s pojmem církevní turistika, ačkoli se nejedná o synonyma. Církevní turistika je jen malou částí, která spadá pod pojem církevní turismus. Jedná se o cestování turistů vlastními silami. Jde teda převážně o pěší turistiku za náboženskými památkami, jako jsou kostely, kaple a poutní místa.²⁸

Pater Vladimír definuje náboženský turismus následovně: „Je to tak trochu nový pojem, se kterým jsme se u nás dosud neseťkávali, ale vracíme se opět k osvědčenému – k putování po starých a slavných poutních místech, které jsou rozsety po naší zemi. Tato

²⁶ История обители [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: <https://valaam.ru/monastery/history/>

²⁷ Оптиная пустынь: история святого места [online]. 2014 [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: <https://www.pravmir.ru/optina-pustyin/>

²⁸ Turismus církevní [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Turismus_c%C3%ADrkevn%C3%AD

poutní turistika je dnes v popředí zájmu i u tzv. nevěřících spoluobčanů, protože souvisí jak s poznáváním přírody, tak i krás umění, které v sobě poutní místo vždy zahrnovalo.“²⁹

2.2. VZNIK A VÝVOJ POUTNÍCH CEST V RUSKU

První zmínka o poutní cestě na území dnešního Ruska je z 12. století, přičemž je tato pouť popisována v knize s názvem *Život a putování Daniila, igumena země ruské* (rus. *Житие и хождение игумена Даниила из Русской земли*). Kniha pojednává o cestě opata Daniela do Jeruzaléma, která se uskutečnila v letech 1113-1115. Ve svých spisech opat Daniel popisuje výpravu z Ruských zemí do Konstantinopole, kde se pak přes moře vydává do Jaffy v Palestině. Cestou navštěvoval spousty měst a ostrovů, o kterých zaznamenával potřebné informace. Poté se vydal spolu se skupinou poutníků směrem do Jeruzaléma, kde na ně však čekali nepříjemné události v podobě útoku ze strany muslimů. V Izraeli, též nazývané jako svatá země, žil opat Daniel 16 měsíců, během kterých navštívil například Betlém, Jordán, Svatou Lavru a mnoho dalších míst.³⁰

Významným pravoslavným klášterním komplexem byla ve 12. století Kyjevopečenská lávra, která se nacházela v Kyjevě. Klášter byl založen roku 1051 Feodosijem a Antonijem Pečerskými a jedná se tak o nejstarší klášter na území současné Ukrajiny. Ve středověku zastával velmi významné kulturní a náboženské centrum. Prvním chrámem, který byl postaven na začátku 14. století byl Uspenskij chrám. Mohli bychom také zmínit kostel Jana Křtitele, Kostel nad branou svaté Trojice či kostel Spásy na Berestově, které se zde taktéž nacházejí. Klášter měl značný význam pro náboženskou kulturu. Žili zde malíři, letopisci, lékaři a vědci.³¹

V současnosti zde sídlí při Dolní lavře mužský klášter, Horní lavra slouží jako historicko-kulturní centrum a zároveň je lavra centrem pravoslavné církve na Ukrajině. Od

²⁹Turismus církevní [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Turismus_c%3%ADrkevn%C3%AD

³⁰Житие и хождение игумена Даниила из Русской земли [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: <http://lib.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=4934>

³¹Лавра в истории Христианства [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <https://lavra.ua/history/vis-prodesset-adolescens-adipiscing-te/>

roku 1989 jsou zde situovány náboženské školy, které pořádají nejrůznější náboženské kurzy.³²

V roce 1448 byl v Moskvě zvolen nový metropolita, rjazaňský biskup Jona, sborem ruských biskupů, díky čemuž se stala ruská pravoslavná církev nezávislá na Byzanci. Současně pak zesílily její vazby na moskevské knížectví.³³

K velkému rozvoji náboženského cestování v Rusku dochází až v 16. – 17. století, kdy se náboženským centrem stává Moskva. Město vystupuje jako hlavní náboženské působiště pro stoupence pravoslavné církve, a to z důvodu, že pravoslavná církev podporovala mocenský vzestup moskevského knížectví.³⁴ V té době vznikla myšlenka o Svaté zemi, z čehož vzešel Nový Jeruzalém. Mělo se jednat o nově postavené náboženské centrum, které bude svým tvarem topograficky a architektonicky kopírovat Svatou zemi. V centru nové Svaté země měl stát klášter a názvem Nový Jeruzalém.³⁵

Na začátku 20. století se v Rusku hlásilo k pravoslavné církvi okolo 80 miliónů věřících, proto vznikaly nové kostely a chrámy. Společně s průběhem liberalizace ruské společnosti se začaly v poutních cestách objevovat prvky spojené s dnešním cestovním ruchem, nicméně nikdy nezískal masový charakter, protože většina obyvatelstva se stále považovala za věřící.³⁶ Tento druh tzv. novodobých poutníků je specifický tím, že se zajímá pouze o „vnější“ podobu cestování. To znamená, že na rozdíl od tradičních

³²Современная жизнь Киево-Печерской Лавры [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <https://lavra.ua/history/zhizn-lavry-v-nashi-dni/>

³³ PEČENKA, Marek a Bohuslav LITERA. Dějiny Ruska v datech. Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-86569-14-7. str. 35

³⁴ PEČENKA, Marek a Bohuslav LITERA. Dějiny Ruska v datech. Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-86569-14-7. str. 53

³⁵ КРЮЧКОВА, М. А. Новый Иерусалим. Русская история [online]. 2011, (3) [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://rus-istoria.ru/component/k2/item/538-novy-ierusalim>

³⁶ КУЛИК, С.Б. Организация паломничества в Палестину В России и реформы Александра II [online]. 2013 [cit. 2019-01-31]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-palomnichestva-v-palestinu-v-rossii-i-reformy-aleksandra-ii>

poutníků, neusilují o duchovní stránku poutních cest, podstatou jejich poutnictví je především požitek z cestování a nemá hlubší náboženský smysl.³⁷

V průběhu první světové války se vycestování za hranice země jevílo prakticky nemožným a po příchodu sovětské moci v roce 1918 již bylo veškeré cestování zakázáno. Došlo také k oddělení církve od státu a všechny náboženské nemovitosti byly prohlášeny za národní majetek.³⁸ Od roku 1920 byla církev pod velkým nátlakem ruské vlády. V průběhu let byly pravoslavní kněží zatýkáni, někteří z nich dokonce popraveni. Nedocházelo však k zatýkání a vraždění pouze pravoslavných kněží, ale všech duchovních, taktéž k zapovězení veškerého náboženství a rovněž k uzavírání a ničení církevních budov.³⁹

Můžeme říct, že 30. léta 20. století byla spojená s terorem a tzv. pronásledování církve (rus. гонениями на Церковь). Vzhledem k tomu, že mnoho kostelů a chrámů bylo zničeno, objevil se nový fenomén, a to putování za významnými prameny a jezery. Tato situace přetrvávala až do konce 50. let 20. století.⁴⁰

V průběhu druhé světové války se mnoho obyvatel obracelo k víře, toho začala využívat vláda a pomocí církve „promlouvala“ k národu. Snažila se tak o zvýšení patriotismu v lidech. Stalin se začal sbližovat s několika metropolitami v domněnku, že zlepší svou pověst a využije pravoslavnou církev jako nástroj k nastolování poválečného řádu.⁴¹ Na podzim roku 1943 došlo k uskutečnění první tradiční poutní cesty, kdy vláda neorganizovala žádné represivní aktivity proti poutníkům. Postupem času se poutě začaly rozšiřovat a v 50. letech 20. století se jich účastnilo až 20000 lidí. Nicméně za vlády Nikity Chruščova došlo k opětovanému potlačování poutí. Vztahy mezi církví a ruskou vládou se

³⁷ КУЛИК, С.Б. Организация паломничества в Палестину В России и реформы Александра II [online]. 2013 [cit. 2019-01-31]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-palomnichestva-v-palestinu-v-rossii-i-reformy-aleksandra-ii>

³⁸ Tamtéž.

³⁹ ZUBOV, Andrej. Dějiny Ruska 20. století-díl I. Praha: Argo, 2014. S. 93.

⁴⁰ Массовые паломничества в России эпохи Сталина и Хрущева [online]. [cit. 2019-01-31]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/s-ikonami-i-pesnopeniyami-ili-episkop-sbezhavshiy-ot-svoih-prihozhan-massovye-palomnichestva-v-rossii-epohi-stalina-i-hruscheva>

⁴¹ Tamtéž.

začaly napravovat až po rozpadu SSSR. Postupně se začaly obnovovat kostely a chrámy a občané Ruské federace měli možnost se zase účastnit poutních cest.⁴²

2.3. NÁBOŽENSTVÍ V RUSKU

Na základě své historie se na území dnešní Ruské federace vyskytuje obyvatelstvo vyznávající různé náboženské směry. Mezi ty nejrozšířenější patří:

- Pravoslavné 71%
- Protestantské <0,5%
- Muslimské 4,7%
- Židovské <0,5%
- Jiné křesťanství 4,1%
- Buddhistické 0,5%

Nejvíce rozšířeným náboženstvím je náboženství pravoslavné. Přibližně 70% obyvatel Ruské federace se hlásí k pravoslaví, přičemž jen třetina jich je skutečně věřících a pravidelně navštěvují kostely. Druhou nejpočetnější skupinou jsou lidé bez vyznání a třetí kategorií jsou potom muslimové.⁴³ Skutečnost, že na území Ruské federace existuje více náboženských směrů, vedla k vytvoření rada, která se snaží o spolupráci mezi jednotlivými náboženstvími.

MEZINÁBOŽENSKÁ RADA RUSKA (Межрелигиозный совет России)

Tato rada vznikla v roce 1998 za účelem sdružení tradičních náboženství fungujících na území Ruské federace. Spojuje představitele pravoslavné, muslimské, židovské a buddhistické komunity. Cílem rady je propojování kultur a potlačování mezietnických konfliktů.⁴⁴

Buddhismus je jedním z tradičních náboženství na území Ruské federace. Nejrozšířenější je v Burjatské republice, republice Tuva, Altajském a Zabajkalském kraji. Procentuálně se hlásí k buddhismu přibližně půl procenta obyvatelstva Ruské federace. Od

⁴² Массовые паломничества в России эпохи Сталина и Хрущева [online]. [cit. 2019-01-31]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/s-ikonami-i-pesnopeniyami-ili-episkop-sbezhavshiy-ot-svoih-prihozhan-massovye-palomnichestva-v-rossii-epohi-stalina-i-hruscheva>

⁴³ Государство, общественные организации [online]. [cit. 2018-12-21]. Dostupné z: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/state/#

⁴⁴ Межрелигиозный совет России: О Совете [online]. [cit. 2018-12-21]. Dostupné z: <http://interreligious.ru/about/>

roku 1989 existuje v Rusku Asociace ruských buddhistů Diamantové cesty (rus. Российская Ассоциация Буддистов Алмазного Пути Традиции Карма Кагью). Tato organizace sdružuje buddhistická centra po celé zemi a jejím cílem je zvýšení povědomosti o náboženství. Poskytuje různé kurzy, výuky pro učitele, vydává literaturu a pomáhá při výstavbě a obnově chrámů.⁴⁵

Tato bakalářská práce zkoumá poutní cestovní ruch na Burjatsku, kde je nejvíce rozšířen buddhismus. Následující kapitola bude zaměřena na obecné informace, historii a geografii Burjatska.

⁴⁵Российская Ассоциация [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <http://www.buddhism.ru/onas/almaznyiy-put-v-rossii/>

3. BURJATSKO

Burjatsko je republikou a republika představuje státní zřízení, které má největší stupeň autonomie, to znamená, že má svoji vlastní vládu. Především je pak tvořena na etnickém základě, tj. podle toho, jaké etnikum ve větší míře obývá danou oblast.⁴⁶

Burjatská republika se nachází v Sibiřském federativním okruhu v Ruské federaci. Republika Burjatsko sousedí s Mongolskem. Rozloha Burjatska je 351 tisíc km² a žije zde přes 1 milión obyvatel. Hlavním ekonomickým, politickým a kulturním centrem je město Ulan-Ude. Vzdálenost po železnici z města Ulan-Ude do hlavního města Ruské federace činí 5519 km. Republika má vlastního prezidenta, ústavu a parlament.⁴⁷

3.1. HISTORIE

První zmínky o Burjatsku nalezneme na přelomu našeho letopočtu, kdy Zabajkalí představovalo severní část kočovného státu Hunů. Hunové byli zástupci starého kmene, který od roku 220 př. n. l. až do 2. století obýval území dnešního Mongolska.⁴⁸ Hunský národ byl tvořen několika etnickými kmeny, především předchůdci Mongolů.⁴⁹

Po rozpadu Hunské říše se Zabajkalí dostalo do moci mongolských kmenů a až roku 1206 byl vytvořen mocný stát, Mongolská říše. Ta se dostala pod vedení mocného Čingischána, což vedlo zabajkalské kmeny k účasti na válečném dobývání světa. Součástí této říše bylo také území dnešního Burjatska, převážně okolo jezera Bajkal. I přes zánik Čingischánova impéria Mongolská říše nadále existovala. V 16. století Ruské impérium začalo expandovat na východ a chtělo rozšířit své území. Veškeré události, které probíhaly na Zabajkalském území se dotýkaly osudů místního obyvatelstva. V roce 1666 ruští kozáci založili na řece Uda dřevěnou pevnost, na jejímž území pak vzniklo první město

⁴⁶Rusko: Základní informace [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rusko-zakladni-charakteristika-teritoria-19083.html>

⁴⁷Краткие сведения о Бурятии [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: http://egov-buryatia.ru/about_republic/short-about-rb/

⁴⁸История Бурятии [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://old.egov-buryatia.ru/index.php?id=324>

⁴⁹ Tamtéž.

Verchněudinsk (org. Верхнеудинск), které se později stalo hlavním městem Burjatska. V budoucnu změnilo svůj název na Ulan-Ude.⁵⁰

Poté, co byla v roce 1689 uzavřena Něrčinská smlouva a byly vytvořeny hranice mezi Čínou a Ruskem Carskou vládou, byl odtržen kmen Burjatů od mongolského světa a v Zabajkalí byl vytvořen samostatný administrativní systém.⁵¹

K velkému hospodářskému rozvoji na Burjatsku v 18. a 19. století přispěla stavba Transibírské magistrály, která spojuje Rusko se zeměmi jihovýchodní Asie. Propojení Ruského impéria a východní Asie vedlo především k rozvoji průmyslu. Také došlo k navýšení mezinárodního obchodu, a to především s Čínou. Stalo se tak díky uzavřenému paktu, již zmiňované Něrčinské smlouvě. V 18. a 19. století se na Burjatském území rozšířilo spolu se šamanismem a buddhismus (lamaismus) také pravoslaví.⁵²

Dalším významným dnem v historii Burjatů byl 30. květen roku 1923. Toho dne vznikla Burjatsko-mongolská autonomní sovětská socialistická republika. Se založením republiky byl uznán jako oficiální úřední „burjatsko-mongolský“ jazyk. Roku 1958 bylo nařízeno vymazání z názvu mongolská a vznikl nový název Burjatská autonomní sovětská socialistická republika. Tento název zůstal platným až do roku 1991, kdy došlo k rozpadu SSSR. Poté vznikla republika Burjatsko, která je subjektem Ruské federace.⁵³

Původním obyvatelstvem republiky jsou Burjaté. Existuje zde široká škála náboženství, z nich nejrozšířenější je buddhismus a pravoslavné náboženství. V Burjatsku se také nachází centrum buddhismu a rozprostírá se zde první buddhistický klášter, který byl na ruském území vybudován.⁵⁴

⁵⁰История Бурятии [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://old.egov-buryatia.ru/index.php?id=324>

⁵¹Něrčinská smlouva [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://encyklopedie.vseved.cz/něrčinská+smlouva>

⁵²История Бурятии [online]. [cit. 2018-12-22]. Dostupné z: <http://www.visitburyatia.ru/story/item-2750/>

⁵³Образована Бурят-Монгольская Автономная Советская Социалистическая Республика [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <https://www.prlib.ru/history/619277>

⁵⁴Бурятия: Географический обзор. [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://www.geografia.ru/buryatia.html>

3.2. GEOGRAFIE

Burjatská republika se nachází v centru euroasijského kontinentu, v jižní části Sibíře. Na jihu a východu ji ohraničuje jezero Bajkal a Čitinská oblast, na severo-západu Burjatsko hraničí s Irkutskou oblastí, na jihovýchodě s republikou Tuva a na jihu pak sousedí s Mongolskem.⁵⁵

Rozloha Burjatské republiky činí 351 300 km². Většina území je tvořena hornatým masivem, asi 83 % území pokrývají lesy. Nejvyšší hora se nazývá Unku Sardyk a tyčí se do výšky 3492 metrů nad mořem. Nachází se na hranici s Mongolskem. V Burjatsku se také nachází velké množství jezer (okolo 700), z nich nejznámější a největší je jezero Bajkal. To také představuje nejnižší bod republiky.⁵⁶ Bajkal se považuje za nejhlubší sladkovodní jezero na světě. Jeho hloubka je 1642 metrů, a na délku je dlouhé 636 km. Nachází se ve výšce 457 metrů nad mořem. Asi 60 % jezera se nachází na území Burjatské republiky. Můžeme zde najít přibližně 2500 druhů zvířat a ryb, z nich 250 je ohrožených.⁵⁷

Republika Burjatsko je velmi bohatá na nerostné suroviny. Na území Burjatska geologové za posledních 50 let objevili na 700 různých minerálů. Jsou to například zásoby zlata, cínu, hliníku, hnědého uhlí, azbestu, apatitu, především pak uranu.⁵⁸

ADMINISTRATIVNÍ DĚLENÍ BURJATSKA

V Burjatsku se nachází 21 okresů (např. Severo-Bajkalský okres, Ivolginský okres), 2 města (Ulan-Ude, Severobajkalsk) a 273 městských a vesnických okruhů.⁵⁹ Tyto 2 města mají status samostatného okresu, což znamená, že město je nezávislou správní jednotkou subjektu federace, které je úrovní srovnatelné s regiony. Termín vesnický okruh představuje oblast, kde se nachází jeden nebo více sídelních útvarů, jako jsou obce,

⁵⁵About Buryatia [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20041208214024/http://egov-buryatia.ru:8081/about.html>

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Bajkal [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://tunguz.sweb.cz/bajkal.htm>

⁵⁸Бурятия: Географический обзор. [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://www.geografia.ru/buryatia.html>

⁵⁹ Бурятия: Географический обзор. [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://www.geografia.ru/buryatia.html>

vesnice, osady a další vesnická sídla. Tato sídla mají vlastní územní samosprávu, která je vykonávána místními obyvateli.⁶⁰

3.1. DEMOGRAFIE

Na území Burjatské republiky žije 984,5 tisíc lidí. Průměrná hustota je 2,77 obyvatel na km². Nejvíce obyvatel bydlí ve městech. V hlavním městě bydlí 1/3 celkového počtu obyvatelstva.⁶¹

NÁRODNOSTNÍ SLOŽENÍ BURJATSKA

Jak již bylo zmíněno, Burjatská republika se nachází na hranici s Mongolskem a v minulosti zde žilo velké množství Mongolů. V současné době se lze setkat s necelými 30 % Mongolů žijících na tomto území, jejichž početnost každým rokem stále stoupá. Mezi čtyři nejrozšířenější národnosti na Burjatsku patří:

- Rusové – 67,82%
- Burjati – 27,81%
- Ukrainci – 0,98%
- Tataři – 0,83%⁶²

3.1.1. MĚSTA

Hlavním městem Burjatska je město Ulan-Ude, ve kterém žije asi 400 tisíc obyvatel. Město se nachází přibližně 100 km od jezera Bajkal a za velkou zajímavost se zde považuje busta hlavy Lenina v nadlidské velikosti. Nedaleko také nalezneme Ivolginskij dacan, kterému je v bakalářské práci věnována samostatná kapitola.

Mezi další významná města patří Kjachta, Severobajkalsk, Nižněangarsk a Zakamensk.

⁶⁰ Статистическая информация о социально-экономическом развитии сельских территорий Российской Федерации [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/region_stat/sel-terr/sel-terr.html

⁶¹ Демография [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://www.gks.ru/region/doc1181/IssWWW.exe/Stg/dt00/it00180r.htm>

⁶² Национальный состав населения Республики Бурятия [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://worldgeo.ru/russia/lists/?id=33&code=3>

4. SOUČASNÝ CESTOVNÍ RUCH NA BURJATSKU

Burjatská republika se nachází ve východní Sibíři a má obrovský potenciál pro cestovní ruch. V této oblasti existuje velká škála možností, jak trávit volný čas. Jedná se především o lázeňský, ekologický, sportovní a již zmiňovaný náboženský turismus. Na jeho zvyšování se nejvíce podílí jezero Bajkal, především díky jeho vodním a léčebným pramenům, které přispívají k léčbě při onemocnění pohybového ústrojí a kardiovaskulárního systému.⁶³

4.1. HISTORIE

Organizovaný cestovní ruch se poprvé na Burjatsku objevil okolo 20. let 20. století. V roce 1924 byla vytvořena první organizace na podporu cestovního ruchu ve městě Ulan-Ude. V té době se město jmenovalo Verchněudinsk. První organizace byla vytvořena z důvodu zvyšování počtu exkurzí do Burjatska z okolních obecných škol. Organizace pracovala pod správou ministerstva školství, která poskytovala poradenství v otázkách cestovního ruchu a koordinovala trasy. Organizace byla založena poté, co vznikla Burjatsko-Mongolská autonomní sovětská socialistická republika.⁶⁴

Do roku 1995 se cestovní ruch rozvíjel velmi pomalu, jelikož nebyl vytvořen žádný plán pro jeho rozvoj, i přesto, i když bylo turistům co nabídnout. Z toho důvodu můžeme zaznamenat první významnější pokroky až po roce 2002, kdy se začali objevovat organizace pro plánování turistických aktivit. V témže roce fungovalo v Burjatsku 33 turistických organizací, které měly právo provozovat cestovní kanceláře a agentury. Z toho počtu se až 70 % soustředilo na hlavní město Ulan-Ude.⁶⁵

⁶³Туризм [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20030903200719/http://gov.buryatia.ru:8080/tourism.html>

⁶⁴Байкал и Бурятия [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: <http://baikaltravel.ru/buryatia/history.html>

⁶⁵Развитие туризма в Бурятии [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <https://works.doklad.ru/view/3aewnd-vF4/5.html>

4.2. SOUČASNÝ CR

V dnešní době v Burjatské republice existuje na 50 cestovních kanceláří a agentur, které se věnují turistickým činnostem, z nichž 17 se zabývá mezinárodním cestovním ruchem a 6 cestovních agentur je nekomerčních.⁶⁶

V Burjatské republice existuje několik hlavních oblastí masové turistiky a rekreace včetně jezera Kokotel (rus. Котокель) a Ščuč'je (rus. Щучье), dále již zmíněného jezera Bajkal, území národních parku Zabajkalský (rus. Забайкальский) a Tunkinský (rus. Тункинский) a pohoří Chamar-Daban (rus. Хамар-дабан).⁶⁷

Nejvýhodnějšími regiony pro rozvoj cestovního ruchu jsou Pribajkalský, Barguzinský, Oka a Tungijský. V této práci se však budeme především věnovat zájezdům do Ivolginského kraje, jeho plánování a finančními možnostmi.

4.3. POČET ZAHRANIČNÍCH TURISTŮ

Turismus v Burjatské republice zažívá v posledních deseti letech velký rozmach. Roste počet ubytovacích zařízení, cestovních agentur a služeb, které jsou nabízeny domácím i zahraničním turistům. Celkový počet za rok 2017 byl 373,3 tisíc návštěvníků, přičemž 61 % z nich dorazilo do Burjatska z turistických důvodů, 16 % z pracovních důvodů a 8 % ze zdravotních důvodů za léčbou.⁶⁸

Z již zmiňovaných 373,3 tisíc návštěvníků tvoří 84 % obyvatelé Ruska a 16 % turisté ze zahraničí. Za posledních deset let se počet zahraničních turistů přijíždějících do Ivolginského kraje zvýšil 3,8krát na 63 tisíc osob. Každým rokem přijíždějí do Burjatska turisté z 60 zemí, přičemž nejvíce jich je z Mongolska, tj. 45 %, 29 % z Čínské lidové republiky, 6 % z Jižní Koreji, 3 % z Německa, 2,3 % z Francie, 1,7 % z Japonska a 1 % z Velké Británie. (data jsou z roku 2017). Z čehož vyplývá, že Burjatsko je velmi populární

⁶⁶Туризм [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20030903200719/http://gov.buryatia.ru:8080/tourism.html>

⁶⁷Развитие туризма в Бурятии [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <https://works.doklad.ru/view/3aewnd-vF4/5.html>

⁶⁸ Статистика туризма в Республике Бурятия: [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: http://egov-buryatia.ru/minturizm/activities/operations_results/

destinací pro turisty z Asijsko-pacifického regionu, jako jsou Mongolsko, Čína a Jižní Korea.⁶⁹

Necelých 66 % zahraničních turistů cestují do republiky za účelem odpočinku, 6,5 % z obchodních důvodů a 4 % z náboženských důvodů. Téměř každý turista při své návštěvě Burjatska navštíví jezero Bajkal.⁷⁰

4.3.1. JEZERO BAJKAL

Jezero Bajkal se nachází ve východní Sibiři a je nejhlubším sladkovodním jezerem světa. Od roku 2003 je na seznamu světového dědictví UNESCO.⁷¹ Na hladině Bajkalu můžeme najít 27 ostrovů a ostrůvků. Největším je ostrov Olchon (rus. Ольхон), který leží zhruba ve středu jezera. Největší osadou je Chužir (rus. Хужир). Ostrov se považuje za centrum šamanismu.⁷²

Po celém ostrově můžeme nalézt mnoho míst, spojených s legendami. Jsou jimi například:

- Skála Šamanka – Jedno z nejznámějších a nejnavštěvovanějších míst spojených s šamanismem. Tato skála se nachází na Mysu Burchan, které je poutním místem nejenom šamanistů, ale také křesťanů, či buddhistů.
- Záliv Pesčanoe – Tento záliv je známý díky svým písčným dunám, které se nachází pouze v této části ostrova.
- Mys Choboj – Nachází se v nejsevernější části ostrova, kde jde vidět krásný výhled na celé jezero a na nejvýchodnější břeh jezera. Ideálně však za dobrého počasí.⁷³

⁶⁹ Статистика туризма в Республике Бурятия: [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: http://egov-buryatia.ru/minturizm/activities/operations_results/

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Bajkal [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <http://www.xrusko.cz/jezero-bajkal/>

⁷² О Байкале [online]. [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: <http://www.baikal.ru/ru/baikal/excursion/index.html>

⁷³ Достопримечательности острова Ольхон [online]. [cit. 2018-11-17]. Dostupné z: <http://travel-siberia.ru/int/intirk/260-ostrov-olxon.html>

Turisté sem přijíždějí za poznáním neobyčejné přírody. Mohou zde vidět na 2000 různých druhů zvířat, a z toho jsou dvě třetiny endemické. Nejznámějším savcem je bajkalský tuleň (rus. Нерпа). Co se týče ryb, můžeme zde najít 50 druhů lososovitých, jako například bajkalský omul.⁷⁴

4.4. NÁBOŽENSKÝ CESTOVNÍ RUCH NA BURJATSKU

Nejrozšířenějším náboženstvím v burjatské republice je pravoslavné vyznání, kdežto na východě republiky je rozšířený buddhismus. Výskyt buddhismu má v Burjatsku velké zastoupení díky kočovným kmenům, které v minulosti obývaly dnešní území republiky a hlásily se k buddhismu. Důkazem je tomu značné množství chrámů, kostelů, klášterů i dalších náboženských míst, které zde byly vybudovány. Díky těmto chrámům a rostoucí popularitě roste zájem o památky spojené s buddhismem v zemích, kde to tak není běžné. Z toho důvodu Burjatskou republiku každým rokem navštěvuje čím dál tím více turistů ze všech koutů světa.

⁷⁴Байкальская нерпа [online]. [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: <http://www.baikal.ru/ru/baikal/excursion/index.html>

5. BUDDHISMUS

Buddhismus je nábožensko-filosofické učení, které vzniklo na přelomu 6. – 5. století př. n. l. Zakladatelem učení je Siddhárta Gautama, indický princ, později známý jako Šakjamuni Buddha, který se narodil kolem roku 566 př. n. l. Když mu bylo 29 let, rozhodl se, že se vzdá svého dosavadního života a vydá se na cestu, jejímž hlavním cílem bylo osvobození od utrpení. Buddha se vydal na tzv. pouť⁷⁵ „putujícího hledače“. Věnoval se meditaci, studiu a asketismu. Takto vedený život přivedl Buddhu k „náhledu, jak to skutečně je“. Buddha věřil, že pouze pokud se podíváme skutečně do hloubky našeho života, uvidíme pravdu.⁷⁶ Tohle uvědomění ho osvobodilo a stal se Probuzeným, tj. Buddhou. Buddha byl učitel (guru), který nepředstavoval kazatele, vůdce, ani se nesnažil dělat prostředníka mezi bohem a lidmi. Jeho hlavním cílem bylo předat vědomosti svým žákům. Již za jeho života vznikaly školy, ve kterých se učilo jeho kázáním.⁷⁷ Největší rozšíření má buddhismus v Indii, ale nejedná se o hlavní indické náboženství, tím je hinduismus. Nyní vyznává buddhismus asi 500 miliónů lidí světa, což tvoří 7-8 % světové populace. Pro představu, asi 7 milionů věřících pochází z jiného světadílu než z Asie.⁷⁸

V následující kapitole je nastíněna základní podstata tohoto náboženského směru. Vzhledem k tomu, že tato práce není zaměřena na religionistiku, budeme se tématu buddhismus, jakožto náboženskému směru, věnovat na obecné rovině.

Buddha hlásal myšlenku, že znovuzrození jde dosáhnout následováním čtyř vznešených pravd.

⁷⁵ WILLIAMS, Paul. Buddhismus. Historický přehled [online]. [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/920598-Buddhismus-historicky-prehled.html>

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích. A-L. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003.

⁷⁸ HELLER, Jan a Milan MRÁZEK. Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích. 2., rev. vyd. Praha: Kalich, 2004. Studijní texty (Kalich). ISBN 80-701-7721-7. str. 144

1. vznešená pravda o utrpení

Světské bytí je neuspokojivé, strastiplné utrpení. „Utrpením je narození i stárání, nemoci i smrt, spojení s nemilými i odloučení od milého, nesplněná přání.“⁷⁹

2. vznešená pravda o vznikaní utrpení

Příčinou utrpení je žádostivost, spojená s lpěním na smyslových rozkoších. „Utrpení roste z žízně po životě.“⁸⁰

3. vznešená pravda o zaniknutí utrpení

Utrpení je možné učinit konec úplným zničením a zaniknutím právě této žádostivosti.

4. vznešená pravda o stezce, vedoucí k zaniknutí utrpení

Součástí poslední pravdy je Ušlechtilá osmidílná stezka.⁸¹ Jež stanovuje: „pravý názor, pravé rozhodnutí, pravou řeč, pravé jednání, pravé žití, pravé snažení, pravé rozvažování a pravé soustředění.“⁸²

5.1. BUDDHISTICKÉ UČENÍ

Buddhismu se v průběhu století postupně rozvíjel a názory buddhistů se začaly měnit. To vedlo k tomu, že zhruba 100 let po smrti Buddhy vznikl první směr buddhistického učení, Theravána. Ten zastávali konzervativci, kteří byli učení Buddhy nejbližší. Směr je dodnes zachován a největší zastoupení má v Thajsku nebo na Srí Lance. Druhým liberálnějším směrem se stala Mahajána, což v překladu znamená „velký vůz“. Lidé, kteří se přiklání k tomuto směru, mohou dojít k procitnutí. Tyto osoby se nazývají bódhisattvové a jedná se o bytosti, které lidem pomáhají najít cestu k nirváně. Směr

⁷⁹ HELLER, Jan a Milan MRÁZEK. Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích. 2., rev. vyd. Praha: Kalich, 2004. Studijní texty (Kalich). ISBN 80-701-7721-7. str. 146

⁸⁰ Tamtéž. str. 146

⁸¹ Čtyři vznešené pravdy [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: <http://www.buddhismus.cz/ctyri-vznesene-pravdy.html>

⁸² HELLER, Jan a Milan MRÁZEK. Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích. 2., rev. vyd. Praha: Kalich, 2004. Studijní texty (Kalich). ISBN 80-701-7721-7. str. 146

Mahajána pomáhá druhým lidem na úkor svému odchodu do nirvány, země zaslíbené.⁸³ Posledním směrem je Hinajánu, což v překladu znamená „malý vůz“. Tento směr vycházel z Buddhovy pravdy a snažil se pevně zachovat jeho tradice a obyčeje. Na rozdíl od Mahajány, Hinajánu se měl soustředit pouze na sebe. Ideálem tohoto směru byl jedinec. Většinou se jednalo o mnicha, který měl pomocí osmidílné stezky dojít k vlastnímu procitnutí a probuzení. Například pomocí meditace si člověk uvědomí pravý smysl života. Je důležité si uvědomit, že pro buddhisty není prioritou, zda existuje bůh. Nemají žádného ztělesněného boha, jako je tomu například v křesťanství.⁸⁴

5.2. TIBETSKÝ BUDDHISMUS

Tento směr je nejvíce rozšířený v Tibetu, odtud se také dostal do Mongolska, Nepálu, ale i do Ruska. Dříve se nazýval Lamaismus, odkud pochází slovo lama, které doslova znamená „vyššího není“ a představuje tak nejvyššího učitele.⁸⁵ Na území dnešního Burjatska se buddhismus dostává především díky turkickému kaganátu, který se nacházel okolo jezera Bajkal. V té době se Burjaté hlásili k mahajánské formě buddhismu.⁸⁶

Tibetský buddhismus představuje čtyři základní školy. Nejstarší z nich je Ňingma, tzv. „stará škola“. Mezi další školy patří Sakja, Kagjü a nejmladší Gelugpa. Její učení se v 18. století dostalo na území dnešního Burjatska a stalo se tak tradičním buddhistickým směrem.⁸⁷

⁸³ MILTNER, Vladimír. Vznik a vývoj buddhismu. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-410-4. str. 166-167

⁸⁴ Tamtéž. str. 166-167

⁸⁵ KRYVELJOV, I. A. Dějiny náboženství I. Mladá fronta, 1981. ISBN 23-076-81. str. 336

⁸⁶ BĚLKA, Luboš. Mandala a dějiny: Bidija D. Dandaron a burjatský buddhismus. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6725-7. str. 40

⁸⁷ Tamtéž. str. 41

6. BUDDHISMIS NA BURJATSKU

6.1. HISTORIE

Tématikou postavení buddhismu, dříve lamaismu, v Rusku se zabývá Luboš Bělka v knize *Mandala a dějiny*. Zaměřuje se hlavně na buddhismus v souvislosti s politickým děním. Vzhledem k tomu, že se církevní politika v průběhu let radikálně měnila, podíváme se na několik významných bodů ruských dějin, kdy se ruská carská a církevní náboženská politika měnila v názorech ohledně buddhismu.⁸⁸

6.1.1. PRONIKNUTÍ BUDDHISMU NA ÚZEMÍ SOUČASNÉHO RUSKA

Ruský sinolog Leonid Jangutov ve své knize *Буддизм в общественно-политических процессах Бурятии и стран Центральной Азии* velmi podrobně popisuje počátky buddhismu na území Ruska. Údajně se mongolský buddhismus dostal na dnešní území Burjatska už v období siungnuské periody, přibližně ve 2. stol. př.n.l.⁸⁹ Siungnové byli zástupci starověkého kočovného kmen žijícího na území dnešního Mongolska. Označení „Siung-nu“ získali od Číňanů a z toho s velkou pravděpodobností časem vznikli Hunové.⁹⁰

V historii pronikání buddhismu na Burjatském území byl přelomovým obdobím rok 1727. Po vytvoření hranic mezi mongolskými Burjaty a mongolským Tibetem se obyvatelé Burjatska stali poddanými Ruského impéria. Vztah Ruského impéria k buddhismu byl paternalistický. Z počátku byl buddhismus volně podporován. Z počátku mohly být stavěny chrámy, ale postupem času si vláda začala uvědomovat, že buddhismus není jenom víra, ale způsob života. Vláda si byla vědoma, že buddhismus začal získávat na síle a začala vznikat civilizace, která byla rozdílná od té rusko-pravoslavné. To vedlo

⁸⁸ BĚLKA, Luboš. *Mandala a dějiny: Bidija D. Dandaron a burjatský buddhismus*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6725-7. str. 37-39

⁸⁹ ЯНГУТОВ, Л.Е. *Буддизм в общественно-политических процессах Бурятии и стран Центральной Азии*. Издательство Бурятского государственного университета, 2012, s. 160.

⁹⁰ Antika: Hunové [online]. 14.09.2004 [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1596>

k tomu, že vláda začala více buddhismus kontrolovat a využívala vyznání k politickým účelům.⁹¹

Rok 1741 je v dějinách burjatského buddhismu velmi významný. V tomto roce totiž začal být buddhismus formálně tolerován jako státní náboženství Zabajkalska, a to díky carevně Alžbětě I., která vydala toleranční patent. Na počátku 18. století byl v Burjatské republice vybudován první buddhistický klášter.⁹² Tyto kláštery se nazývají *dacany*. Považuje se to za kombinaci buddhistického kláštera a univerzity. Pravděpodobně se jednalo o Congol'skij dacan, (rus. Цонгольский дацан). Tento dacan byl údajně postaven mezi roky 1738 až 1741 nedaleko města Kjachta.⁹³ V té době žilo v Zabajkalí okolo 180 tisíc Burjatů. Z toho více jak 80 % vyznávalo buddhismus. Od 18. století existují první zaznamenané zmínky o tom, že na Burjatském území žijí dva kmeny, a to západní a východní. Tyto kmeny se od sebe liší způsobem života. Západní Burjati, to jsou ti, kteří žijí v horských a lesních oblastech, vyznávají šamanismus nebo pravoslaví. Zatímco východní Burjati jsou svým způsobem blízcí Mongolům a vyznávají buddhismus.⁹⁴

Luboš Bělka ve své knize *Tibetský buddhismus v Burjatsku* uvádí, že carská politika měla dvojaký charakter vůči buddhismu. Podle něho se z jedné strany ruská vláda snažila o jakési mírové soužití obou náboženství (buddhismu a pravoslaví) a na druhé straně se snažila o vymizení tohoto náboženství. Či alespoň o jakousi rusifikaci a christianizaci burjatského národa. V průběhu let ruská, či později sovětská vláda, střídala

⁹¹ УРБАНАЕВА, И.С а Л.Е ЯНГУТОВ. Буддизм и буддология в Бурятии. Вестник Бурятского научного центра Сибирского отделения Российской академии наук [online]. 2014, , 18 [cit. 2019-02-25]. ISSN 2222-9175.25

⁹² ЖАМСУЕВА, Д.Ц. Цонгольский дацан // «Историческая энциклопедия Сибири» (2009) [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: http://irkipedia.ru/content/congol'skiy_dacan_istoricheskaya_enciklopediya_sibiri_2009

⁹³ ЖАМСУЕВА, Д.Ц. Цонгольский дацан // «Историческая энциклопедия Сибири» (2009) [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: http://irkipedia.ru/content/congol'skiy_dacan_istoricheskaya_enciklopediya_sibiri_2009

⁹⁴ Tamtéž.

dvě postavení. Luboš Bělka nazývá tyto fáze jako „politika tolerance buddhismu“, nebo „politika likvidace buddhismu“.⁹⁵

Průlomovým rokem se stal rok 1764, kdy byl vytvořen titul Pandit Hambo lama (rus. Пандито Хамбо-лама) pro nejvyššího představitele celého Zabajkalského buddhistického duchovenstva. V tomto roce se jim stal Damba Darža Zajaev. Jmenování nejvyššího představitele ulehčilo kontrolování „lamaistické církve“ (jedná se o název pro Tibetský buddhismus) a buddhismus se tak přiblížil fungování pravoslavné církvi.⁹⁶

6.1.2.19. STOLETÍ

V roce 1853 byly v rámci „Patentu z roku 1853“ vyčleněny prostředky na platy tzv. státních lamů, tedy buddhistických mnichů. Tito mniši byli taktéž osvobozeni od platby daní a měli státní úlevy, například nemuseli do armády. Na oplátku však byli nuceni být oddaní ruskému caru.⁹⁷ K největšímu rozmachu buddhismu na Burjatsku došlo na konci 19. století. V tomto období bylo postaveno na padesát buddhistických kostelů a chrámů. Počet mnichů se vyšplhal na šestnáct tisíc.⁹⁸

6.1.3. POČÁTEK 20. STOLETÍ

Na začátku 20. století v roce 1905 byly carem Nikolajem II provedeny společenské reformy, které se týkaly také náboženských záležitostí. Takzvaný „carův toleranční patent“ umožňoval občanům volně odstoupit od pravoslavné církve a dával možnost rodičům svobodně rozhodovat o tom, v jakém duchu chtějí vychovávat svoje děti. Tento patent také umožňoval nepravoslavným církvím výstavbu chrámů, také mohly vlastnit majetek a zakládat vlastní základní školy.⁹⁹ Tyto reformy také sloužily k upevnění ruské politické

⁹⁵ BĚLKA, Luboš. Tibetský buddhismus v Burjatsku. Brno: Masarykova univerzita, 2001. Religionistika. ISBN 80-210-2727-4. str. 47

⁹⁶ УРБАНАЕВА, И.С а Л.Е ЯНГУТОВ. Буддизм и буддология в Бурятии. Вестник Бурятского научного центра Сибирского отделения Российской академии наук [online]. 2014, , 18 [cit. 2019-02-25]. ISSN 2222-9175.str. 25

⁹⁷ BĚLKA, Luboš. Tibetský buddhismus v Burjatsku. Brno: Masarykova univerzita, 2001. Religionistika. ISBN 80-210-2727-4. str. 58

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ BĚLKA, Luboš. Mandala a dějiny: Bidija D. Dandaron a burjatský buddhismus. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6725-7 str. 8

moci v tomto regionu. Ruští politici věděli, že tolerance buddhismu v Zabajkalsku povede k upevnění jejich pozice. Vláda se rozhodla pro podporu náboženství hlavně z toho důvodu, že Burjatsko bylo velmi daleko od centra státu a vláda tak neměla kontrolu nad republikou. Z toho důvodu v roce 1917 byly po pádu carské vlády Nikolaje II. vydány prozatímní vládou zásady, které církev musela dodržovat. Jednou z nich bylo zrušení všech stavovských, náboženských a národnostních omezení. Tyto dekrety se však mohly uplatnit až ve 20 letech, kdy se dostala k moci sovětská vláda.¹⁰⁰

6.1.4.SOVĚTSKÉ OBDOBÍ

První vlna represí v Rusku proběhla v letech 1925–1928. Jednalo se také o první vlnu likvidace buddhismu. Luboš Bělka uvádí, že „buddhistické kláštery byly označeny za centra kontrarevoluce a nepřátelských postojů k vládnoucí moci, odkud se šíří protisovětská ideologie a ozbrojený odpor.“¹⁰¹ To vedlo k zestátnění náboženských objektů. Byly zavřeny kláštery, kostely a zakázány jakékoliv obřady spojené s náboženstvím. Na začátku 40. let neexistoval na území SSSR jediný fungující klášter.¹⁰²

Koncem listopadu 1925 došlo k uskutečnění naplnění dekretu o odluce církve od státu. Probíhalo to v několika fázích. První fází bylo zabavení klášterního majetku nesvětskému obyvatelstvu. Dalším krokem bylo oddělení duchovenstva od laiků, k čemuž mělo dojít pomocí první fáze. V následujícím kroku byl majetek odebrán také náboženským institucím a předán státu.¹⁰³

Druhá vlna represí se uskutečnila v letech 1929-1938. Jednalo se o krutou vlnu represí, kdy bylo likvidováno všechno, bez ohledu na to, jestli daný klášter, či mnich patřil k reformátorům, nebo ne. Bylo rozhodnuto, že veškeré náboženství, včetně buddhismu nemá své místo v Sovětském svazu. Represe byly tak násilné, že mniši odcházeli do zahraničí, a někteří byli dokonce popraveni, či posláni do stalinských koncentračních

¹⁰⁰ Program prozatímní ruské vlády z 3. března 1917 [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/program-ruske-prozatimni-vlady-z-3-brezna-1917/>

¹⁰¹BĚLKA, Luboš. Mandala a dějiny: Bidija D. Dandaron a burjatský buddhismus. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6725-7 str. 17

¹⁰² BĚLKA, Luboš. Mandala a dějiny: Bidija D. Dandaron a burjatský buddhismus. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6725-7 str. 17

¹⁰³Tamtéž, str. 18

táborů, tzv. gulagů. Autor Luboš Bělka uvádí, že bylo uvězněno na 1864 lamů a z toho 968 jich bylo odsouzeno k trestu smrti.¹⁰⁴

K první obnově buddhismu dochází mezi lety 1946-1985. Již v roce 1945 došlo k uvolnění tlaku na náboženství, a díky prosbám účastníků války, byla zahájena výstavba Ivolginského dacanu. Slovo dacan pochází z tibetského slova dacchangy. V minulosti byl tento termín užíván jako označení pro fakultu, nebo školu. Nyní se používá pro samotný klášter.¹⁰⁵ Dacan se stal po dlouhá léta jediným buddhistickým centrem v zemi.¹⁰⁶ Počátkem roku 1946 byl ve městě Ulan-Ude uspořádán první poválečný sjezd buddhistů. Na tomto shromáždění byl vytvořen nový plán, který se nazýval „Statut duchovní správy buddhistů SSSR“ a opět začaly fungovat některé chrámy (např. Ivolginský klášter).¹⁰⁷

6.1.5.SOUČASNOST

V současné době dochází k takzvané obnově buddhismu na Burjatsku. Od počátku devadesátých let, především od roku 1992, dochází k restituci klášterů a modliteben.¹⁰⁸ Také narůstá množství mladých mnichů. Ti se nazývají se Chuvaraci. (rus. „Хуварак“).¹⁰⁹Jedná se o mladé studenty buddhismu, kteří mají oholenou hlavu a nosí pouze jeden druh oblečení, a to červený hábit. Z politických důvodů není v současné době možné upevňování vztahů s Tibetem, nicméně se sídlem současného dalajlámy a tibetské exilové vlády mají Burjati dobré vztahy už po desetiletí. Aby mladí burjatští mniši mohli studovat, musí cestovat do jihoindického kláštera Gomang. Burjatští mniši sem jezdili za

¹⁰⁴BĚLKA, Luboš. Luboš. Tibetský buddhismus v Burjatsku. Brno: Masarykova univerzita, 2001. Religionistika. ISBN 80-210-2727-4. str. 20

¹⁰⁵ Tamtéž. Str. 17

¹⁰⁶УРБАНАЕВА, И.С а Л.Е ЯНГУТОВ. Буддизм и буддология в Бурятии. Вестник Бурятского научного центра Сибирского отделения Российской академии наук [online]. 2014, , 18 [cit. 2019-02-25]. ISSN 2222-9175.str. 31

¹⁰⁷BĚLKA, Luboš. Tibetský buddhismus v Burjatsku. Brno: Masarykova univerzita, 2001. Religionistika. ISBN 80-210-2727-4. str. 91

¹⁰⁸Tamtéž.

¹⁰⁹Хуварак [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1888327>

vzděláním. Samozřejmě, že jsou i jiné možnosti, kde mnichové mohou získat své vzdělání. Současným 14. tibetským dalajlámou je Tändzin Gjamccho.¹¹⁰

6.2. STŘET BUDDHISMU A ŠAMANISMU NA BURJATSKU

V Burjatsku se střetávají dva druhy náboženství – buddhismus a šamanismus. Existuje větší množství definic šamanismu. Šamanismus není v mnoha zdrojích považován za náboženský směr, nýbrž za určitého předchůdce náboženství. Z toho důvodu je velmi těžké určit přesnou definici. Nejčastěji se to uvádí podle Mircea Eliade. Tvrdí, že šamanismus je archaická technika extáze. Eliade s představou šamanismu spojuje „kouzelný let“, kdy šamanova duše opouští tělo a putuje do nebes a podsvětí.¹¹¹ V podstatě se jedná o určité dosažení změny stavu vědomí. Další definice uvádí, že šamanismus je tzv. rodina tradic, jejíž praktikující se dobrovolně oddávají změněným stavům vědomí, v nichž se setkávají se sami sebou, nebo s duchy. Cestují tak do jiných dimenzí podle jejich představ. Jedná se o tzv. „šamanské cestování“ (zážitky mimo své tělo nebo létání duše), což je základní aspekt šamanismu.¹¹²

Na Burjatsku, přesněji v okolí jezera Bajkal, najdeme spoustu míst, které sloužily k šamanským obřadům. Mluvíme o šamanských sloupech, ale také chrámech a nejrůznějších posvátných místech. Natalie Žukovskaja ve své knize *О буддизме и шаманизме* píše o tom, že šamanská místa, které se nacházejí v okolí jezera Bajkal, jsou v dnešní době používána k buddhistickým obřadům a jsou přeměněna na buddhistické chrámy. Vzhledem k tomu, že na stejném území spolu existovali tyto dva směry, vedlo to k jejich vzájemnému prolínání. Buddhistické prvky se objevovaly v šamanismu a naopak. Proto můžeme uvažovat o tom, že jsou na Burjatsku tyto dva směry navzájem propojeny.¹¹³

¹¹⁰ŠTREIT, Jindřich, Daniel BEROUNSKÝ a Luboš BĚLKA. Na konci světa: Burjatsko - Sibiř. Volary: Stehlík, 2000. Osvit. ISBN 80-902707-3-5.

¹¹¹ELIADE, Mircea. Šamanismus a archaické techniky extáze. Vydání druhé. Praha: Argo, 2017. Capricorn (Argo). ISBN 978-80-257-2082-0. str. 25-26

¹¹²ROCK, Adam J. Introduction to Special Topic Section: Shamanism [online]. University of New England[cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://digitalcommons.ciis.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1103&context=ijts-transpersonalstudies>

¹¹³ЖУКОВСКАЯ, Н.Л. О буддизме и буддистах.: Статьи разных лет. 1969–2011. Москва, 2013. ISBN 978-5-91994-023-4. str. 48

Každopádně existují také prvky, které zůstaly nezměněny. Jedná se například o šamanské rodové obřady uctívání předků „ucha“, nebo buddhistický sakrální kamen bohyně Janžimy.¹¹⁴

¹¹⁴ЛУДГЕНОВА, В.В. Обряды поклонения богине Янжиге в Баргузинском районе Республики Бурятия. Новые исследования Тувы, 2015. стр. 60-66

PRAKTICKÁ ČÁST

Burjatsko je považováno za centrum buddhismu v Rusku. Na tomto území se tyčí více než 40 dacanů, přičemž od roku 1991 jejich počet stále roste. Mezi nejznámější místa, které lákají návštěvníky z celého světa patří Tunkinská dolina (rus. Тункинская долина), Gusinoozjorsk (rus. Гусиноозерск) a Ivolginskij komplex (rus. Иволгинский дацан), kterému je věnována následující kapitola. Dalšími významnými dacany, které se nachází na Burjatsku jsou: Tamčinskij dačan, Acagatský a Egitský klášter.

7. BUDDHISTICKÉ KLÁŠTERY NA BURJATSKU

7.1. IVOLGINSKIJ KLÁŠTER

Ivolginskij dačan je klášterní komplex na Burjatsku nacházející se v blízkosti hlavního města republiky Ulan Ude. Zároveň se jedná o buddhistické centrum v Rusku. Po dlouhá léta byl tento klášter centrem Centrální duchovní rady buddhistů v Rusku (rus. Центральное Духовное Управление буддистов России) a sídlem jeho hlavy Hambo Lamy i přesto, že sousedící země Tuva a Kalmycko také tradičně vyznávají buddhismus.¹¹⁵

7.1.1.DACAN

Burjatský termín dačan má několik významů, základní jsou dva významy: edukační instituce neboli klášterní školy, druhým je samotný dačan, či fakulta. Proto v tomto případě užíváme v bakalářské práci slovo komplex pro celou oblast a slovo dačan pro samotný „klášter“. Dalším termínem spjatým s Burjatským buddhismem je slovo dugan, které se používá pro označení menší budovy. Nicméně oba termíny se používaly jak k označení fakulty, tak budovy i celého klášteru.¹¹⁶

7.1.2.HISTORIE

Tento klášter pochází z roku 1945, kdy došlo k uvolnění vztahů mezi vládou a buddhistickou církví. Otevření Ivolginského dacanu znamenalo znovuzrození

¹¹⁵Бурятия: Иволгинский дацан [online]. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <http://www.baikal.ru/ru/peoples/buryats/religion/index.html>

¹¹⁶ BĚLKA, Luboš. Acagatský klášter: Kapitola z historie burjatského buddhismu [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/124854/2_Religio_6-1998-2_9.pdf?sequence=1

neboli znovuvybudování nových klášterů na Burjatsku. Již 12. prosince 1945 se v dřevěném chrámě konaly první otevřené modlitby „Sachjuusan Chural“ (rus. Сахюусан хурал) a v únoru následujícího roku se zde odehrály první Novoroční modlitby „Sagaalganaj chural“ (rus. Сагаалганай хурал). Roku 1951 byla půda oficiálně přidělena pro výstavbu dalších chrámů, a tak začala výstavba klášterního komplexu.¹¹⁷ V průběhu sovětské vlády byly v komplexu postaveny další dacany včetně nejznámějšího dacanu Itigelej Hambo Lamy Ordon (rus. Этигэлэй Хамбо ламын Ордон), jenž je zasvěcen Hambo Lamovi Itigelovi a pojí se s ním zajímavá událost.

V roce 1927 pozval Lama, nejvyšší představitel dacanu, své žáky k poslední meditaci, při které jim oznámil, že umírá. Požádal je, aby ho pohřbili v lotosové pozici a za třicet let jeho tělo navštívili a pomodlili se za mrtvé. V roce 1955 bylo tělo vytaženo z cedrové krabice ve které byl Hambo pochován. Tělo bylo v neporušeném stavu a bez mumifikace zpět uloženo ve stejné poloze do cedrové krabice. Tento proces byl znovu proveden v roce 1973 a naposledy v roce 2002, kdy bylo tělo exhumováno. Od toho roku je jeho tělo dominantou chrámu a návštěvníci se mu přichází klanět. Zvláštností je, že tělo nebylo mumifikováno a je od smrti Hambo Lamy Itigelova zachováno v původním stavu.¹¹⁸

7.1.3.IVOLDINSKÝ KLÁŠTERNÍ KOMPLEX

V centru Ivolginského dacanu se nachází hlavní budova neboli hlavní dacan (rus. Цогчен-дуган). Ta byla dostavěna v roce 1972. Před tím, než návštěvníci mohou vstoupit do chrámu, je zapotřebí obejít území chrámu dokola po chodu slunce a otočit při tom modlitební bubny, přičemž každé otočení bubnu znamená zopakování modlitby. Uvnitř chrámu se nachází socha Buddhy, jež zde zaujímá centrální pozici. Kolem sochy je zobrazeno 16 oddaných a pod sochou je portrét a trůn Dalajlámy XIV, na kterém nemá právo nikdo jiný sedět. Pro navštívení bohoslužby je zapotřebí znalost tibetského jazyka, neboť obřady jsou přednášeny v tibetštině.¹¹⁹

¹¹⁷ История Бурятии [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://ivolgdatsan.ru/about/history/>

¹¹⁸ Иволгинский дацан "Даши Гандан Даржалинг" [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://sangharussia.ru/datsans/ivolginskij-datsan-dashi-gandan-darzhaling>

¹¹⁹ Иволгинский дацан "Даши Гандан Даржалинг" [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://sangharussia.ru/datsans/ivolginskij-datsan-dashi-gandan-darzhaling>

V současné době se na území klášterního komplexu nachází rezidence Pandita Hambo Lamy, Damba Ajušeeva, buddhistická univerzita Daši Čojnchorlin (rus. Даши Чойнхорлин им. Дамба Даржа Заяева) knihovna, muzeum, umělecké dílny a Galerie umění národů Asie, kanceláře a domy Lamů, jejich jídelna a hotel pro turisty.¹²⁰

Klášterní komplex zahrnuje:

- Sogčen dugan (rus. Согчен дуган) je centrálním dacanem
- Itigelej Hambo lamy Ordon (rus. Этигэлэй Хамбо ламын Ордон) je chrám zasvěcený Hambo Lamovi Itigelovi
- Čojra dugan (rus. Чойра дуган) byl prvním dacanem postaveným v Ivolginském komplexu, nyní Filosofická fakulta
- Žud dugan (rus. Жуд дуган) je tantrický chrám
- Divažin dugan (rus. Диважин дуган) jedná se o osmistěnná hlíněná zeď vyrobenou v 70. letech 20. století
- Majdarin sume (rus. Майдарин сумэ) je malý dřevěný chrám Buddhy Maityrea
- Manin dugan (rus. Маниин дуган) je bódhisattvův chrám soucitu.

BUDDHISTICKÁ UNIVERZITA DAŠI ČOJCHORLIN

Jedná se o první buddhistickou univerzitu na Ruském území, škola byla vybudována v 1991 roce a jejím hlavním úkolem je oživit tradice buddhismu a orientálních studií v Rusku. Mezi další aktivity patří stavba nových dacanů, zlepšování mezinárodních vztahů, výstavba dharmy-středisek v etnologických oblastech Burjatska, Kalmycka, Tuvy a dalších regionech Ruské federace. Univerzita je tvořena filosofickou, ikonografickou, medicínskou a tantrickou fakultou a studuje na ní okolo 200 studentů z různých částí Ruska, jako například z již zmiňovaných regionů, ale také například z Běloruska, Mongolska, Ukrajiny.¹²¹

¹²⁰История: Иволгинский дацан «Гандан Геже Даши Чойнхорлин» [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://ivolgdatsan.ru/about/history/>

¹²¹ Об университете [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <http://budduniver.ru/about/>

OBŘADY V IVOLGINSKÉM DACANU

Ve všech dacanech jsou každý den prováděny modlitby, které se jmenují Chural (burj. Хурал), které jsou čteny v tibetském jazyce. Návštěvníci mohou modlitby navštívit, ale je nutné se předem objednat. Chural trvá 1-2 hodiny.

Prvním rituálem, který začíná ihned po průchodu hlavní bránou je **pochod podle chodu slunce**, tzn. z leva doprava. Po cestě návštěvníci točí modlitebními bubny Churde (burj. Хурдэ), ve kterých jsou ukládány buddhistické mantry. Dá se říct, že při otáčení bubnu se prakticky čtou modlitby za zdraví a blaho poutníků a hostů.¹²²

V průběhu návštěvy dacanu musí být nohy a ruce návštěvníků zakryty a nesmějí se otáčet zády k sochám a ukazovat na ně prsty. Při odchodu z areálu je umístěn Aršan (burj. Аршан). Jedná se o nádobu s vodou, kdy je zapotřebí přelít vodu z pravé ruky do levé, vypít tři doušky a zbytek si vylít na hlavu. Tento rituál symbolizuje očištění.¹²³

7.2. DALŠÍ KLÁŠTERY V OBLASTI ULAN-UDE

Kromě již zmiňovaného Ivolginského dacanu, který představuje komplex několika klášterů se v okolí hlavního města Burjatské republiky rozprostírá ještě jeden dacan. Je jím Rimpoče dagša, který se nachází přímo na území hlavního města.

7.2.1. DATCAN RIMPOČE BAGŠA (ULAN-UDE)

Buddhistický chrám se nachází na Lysé hoře/Lysaja Gora (rus. Лысая гора), na nejvyšším bodě města Ulan-Ude. Jedná se o poměrně nový chrám, jehož výstavba začala v roce 2000. Téhož roku bylo zřízeno centrum „Rimpoče Bagša“, založeno na počest ctihodného Ela Rimpoče IV, jenž zasvětil svůj život všem živým bytostem. Cílem centra je zachování a šíření buddhismu v jeho tradiční podobě, čímž se myslí důsledné a vědomé osvícení všech, kteří cítí svou historickou, národní a duchovní intimitu v souvislosti s buddhismem. Pochopení zákonů vesmíru a metod dosažení skutečného štěstí a blaha všemi

¹²² Экскурсия в Иволгинский дацан [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://jassotour.ru/travel-in-buryatia/ekskursii-odnodnevnye-iz-ulan-ude/ekskursiya-v-ivolginskiy-datsan-2/>

¹²³ Как нужно вести себя в дацане [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/institutes/1642/ivolginskii-dacan>

živými bytostmi, jak je stanoveno v Buddhově učení, je taktéž záměrem tohoto centra. Úkolem je pomoci všem, kteří tuto cestu následují. V roce 2004 byl dacan oficiálně otevřen a jeho dominantou je zvon Čtyř pečetí, který je zároveň největším buddhistickým zvonem v Rusku.¹²⁴ Vzhledem k tomu, že buddhismus se stává čím dál více populární v Rusku, roste zároveň poptávka po zájezdech v Ivolginskou oblast.

¹²⁴O Дацане [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: http://yelo-rinpoche.ru/history/history_of_the_datsan_rinpoche_bagsha/

8. POROVNÁNÍ NABÍDEK ČESKÉ CK A RUSKÉ CK

Dílčím cílem praktické části bakalářské práce je porovnání nabídky zájezdů ruských a českých cestovních kanceláří. V následující kapitole budou analyzovány zájezdy a služby, které jednotlivé cestovní kanceláře nabízejí.

8.1. NABÍDKY CESTOVNÍCH KANCELÁŘÍ

8.1.1. České společnosti

V bakalářské práci jsou k porovnání použity různé české cestovní kanceláře, které nabízejí zájezdy do Burjatska a především do Ivolginského dacanu. Většina cestovních kanceláří nabízí velmi podobné typy zájezdů, které se liší zejména svou délkou anebo místem nástupu. Ke srovnání jsou vybrány tři cestovní kanceláře, a to CK Kudrna, zájezd z portálu poutnízájezdy.cz a Viola travel, která se soustřeďuje zejména na turistické zájezdy do Ruska.

Další možností, kdy můžeme navštívit dacan, je cestování bez agentury. Jedná se o tzv. cestování „sami na sebe“, při kterém si turista bez cestovní kanceláře vybere způsob dopravy, místo i délku pobytu. Výletník se tak nemusí ohlížet na další spolucestující a může si plán své výpravy upravovat dle svých vlastních požadavků. V mnohých případech je tento způsob cestování jak cenově, tak časově výhodnější, záleží však na povaze turisty, zda si trasu dokáže sám naplánovat.

České cestovní kanceláře nabízejí různou délku zájezdů, od 10 do 19 dní. Na délce pobytu se samozřejmě poutá program zájezdu a jeho cena. Cestovní agentura **poutnízájezdy.cz** nabízí desetidenní zájezd. V rámci tohoto zájezdu je započítána doprava do Ruského města Irkutsk leteckou přepravou z Vídně, avšak je zde možnost letět i z Prahy či Bratislavy. Ve většině případů se nejedná o přímé lety, nýbrž s přestupem v Moskvě. V tomto případě účastník přichází o jeden den z dovolené a letenka je automaticky připočítána k celkové ceně zájezdu.

Druhou variantou, kterou nabízí cestovní kancelář **Viola travel** (violatravel.cz) je, že letenka není přičtena k ceně zájezdu a zákazník se musí na místo dopravit sám. Místem odjezdu je jako v prvním případě město Irkutsk.

Následuje program zájezdu, který je až na drobnosti totožný u obou CK. První den zájezdu zahrnuje pěší prohlídka města Irkutsk, jejíž součástí je návštěva chrámu Bohozjevení, modlitebnu Spasské církve, Polský kostel a hlavní třídu na nábřeží řeky

Angary. Druhý den se přesouvá do vesnice Listvjanka, která leží na okraji břehu jezera Bajkal. Cestou do vesničky je možná návštěva etnografického muzea ve skanzenu Talci. Další den se pokračuje v exkurzi na ostrov Olchon. Přeprava je zajištěna trajektem, jehož cena je buď zahrnuta v ceně zájezdu, nebo si ho musí účastníci zaplatit dodatečně.

Poté, co účastníci navštíví ostrov Olchon, se nabídky cestovních kanceláří liší. **CK Viola travel** nabízí dvoudenní exkurzi po ostrově, jejíž součástí je celodenní prohlídka severní části ostrova. Pátý den zájezdu exkurze pokračuje plavbou trajektem přes ostrov Bajkal do rybářského městečka Ust' Barguzin. Následující den se prolíná návštěvou Barguzinského údolí, ze kterého se poté účastníci přesouvají po Transsibiřské magistrále do hlavního města Burjatska, Ulan-Ude, ve kterém následuje prohlídka. Poslední den exkurze zahrnuje celodenní výlet do Ivolginského dacanu, kde se účastníci seznámí s tradicemi a kulturou místního obyvatelstva. Téhož dne večer se již turisté přesouvají na vlakové nádraží, z něhož se nočním vlakem dopravují do Irkutska, odkud pak letí do Moskvy.

Naproti tomu **CA poutnízájezdy.cz** pokračuje přesunem na ostrov Ogoy. Ještě téhož dne se účastníci vrací zpět do města Irkutsk a nočním lůžkovým vlakem pokračují v cestě po Transsibiřské magistrále do města Ulan Ude. Zde, jako u první CK, následuje prohlídka města Ulan Ude a celodenní výlet do Ivolginského dacanu. CA poutní zájezdy navíc nabízí dvoudenní výlet do města Chabarovsk a jeho následnou prohlídku. Zájezd je ukončen ve městě Vladivostok, kde končí Transsibiřská magistrála. I zde se pokračuje v celodenní vycházce po městě, jež je zakončena letem do Moskvy.

Poslední variantou, kterou české společnosti nabízejí, je devatenáctidenní zájezd po Transsibiřské magistrále, který zprostředkovává **CK Kudrna** (kudrna.cz). Tato CK zahrnuje návštěvu šamanských a buddhistických míst Sibiře. Zájezd v takové délce nabízí pouze jedna cestovní kancelář na českém trhu, a to již výše zmiňovaná. Prvních pět dní této poznávací výpravy je totožných s těmi, které nabízely společnosti s desetidenní exkurzí, poté se již zájezd liší. Jedná se především o délku pobytu v jednotlivých místech. Na ostrově Olchon je možnost zůstat až tři dny a zájezd je rozšířen kupříkladu o město Kjachta, které leží na hranici s Mongolskem. I v rámci tohoto zájezdu turisté zavítají do města Ulan Ude a navštíví Ivolginský klášter, nicméně na toto místo je cestovní kancelář vyhrazen pouze jeden den.

Po prozkoumání všech zájezdů, které jsou nabízeny na českém trhu, jsme si mohli povšimnout, že ani jedna kancelář nenabízí čistě poutní zájezd do Ivolginského kláštera.

Znamená to, že pokud bychom chtěli navštívit tento unikátní buddhistický klášterní komplex, který se nachází na Ruském území, musíme si vybrat zájezd v rámci poznávací cesty po okolí Bajkalu.

8.1.2. Ceny zájezdů Českých společností

Ceny zájezdů u českých cestovních kanceláří se odvíjejí od toho, co vše je v zájezdu zahrnuto. Například za devatenáctidenní zájezd zaplatíme okolo 20 000 korun, nicméně tato cena zahrnuje pouze dopravu místními autobusy, cestu lůžkovým vlakem a trajektem na ostrov Olchon, ubytování, průvodce a pojištění. V ceně není zahrnuto vízum a letenky, které se pohybují okolo 16 000 korun. Podle ceny zájezdu se odvíjí také kvalita ubytování. První zájezd nám nabízí jak ubytování v hotelu, tak v soukromí a také v kempech. Strava je v režii účastníků a musí si ji zajistit sami.

Průměrná cena desetidenního zájezdu je okolo 60 000 korun. V této ceně je zahrnuta letenka, vízum, ubytování, většinou v hotelech, strava a průvodce. Jediné, co si zájemce musí doplatit je cestovní pojištění, ale i to nabízí cestovní kanceláře k balíčku. Průvodce je v obou případech česky mluvící, případně slovensky mluvící.

8.1.3. Ruské společnosti

Ruské cestovní kanceláře a agentury ve srovnání s českými společnostmi nabízí především tři druhy exkurzí do Ivolginského dacanu. Účastníci si mohou vybrat mezi čtyřhodinovou exkurzí, jednodenním či dokonce třídenním zájezdem. Další možností, kterou nabízejí ruské společnosti, je stejně jako u českých společenství jednodenní návštěva dacanu v rámci týdenního zájezdu po krásách Bajkalu a jeho okolí. Všechny tyto zájezdy jsou doprovázeny školenými průvodci.

Nejnabízenějším zájezdem je čtyřhodinová prohlídka Ivolginského dacanu. Nabízí ho například CA **Jasso tour** (Жаско тур, jassotour.ru), či **Bajkal travel** (Байгал Трэвел, baigaltravel.ru). Turisté odjíždějí z předem smlouveného místa, přičemž se ve valné většině jedná o město Ulan Ude, ze kterého vyjíždějí do 30 km vzdáleného klášterního komplexu. Exkurze začíná od hlavní brány komplexu a jde v kruhu po chodu slunce, během kterého průvodce vypráví příběhy o vytvoření dacanů, rituálech, tradicích a každodenním životě v dacanu. Návštěvníci navštíví všechny dacany, které se nacházejí v komplexu. Po ukončení exkurze se turisté vracejí do místa nástupu na exkurzi.

Pokud turista jeví zájem o podrobnější prohlídku, pak cestovní kanceláře nabízejí třídenní zájezd. Tento druh zájezdu je specifický tím, že zájemce navštíví kromě

Ivolginského dacanu také okolní dacany, které se nenacházejí v Ivolginském komplexu. Účastníci navštíví například Acagatský klášter, kde Hambo Lama Itigelov studoval, Tamčinskij (Gusinoozerskij) dacan, či Egitský dacan. Třídenní exkurze zahrnuje nocleh ve městě Ulan Ude, ze kterého se každé ráno vyjíždí do okolních dacanů.

Ruská cestovní agentura **Globus** (Глобус, globustk.ru), nabízí sedmidenní poutní zájezd na Bajkal, v rámci kterého účastníci navštíví město Ulan Ude. Zájezd začíná ve městě Iskutsk, ze kterého se turisté přesouvají ke břehům jezera Bajkal. Zde mají možnost se seznámit s místní kulturou obyvatel ostrova a šamanismem. V rámci zájezdu účastníci navštíví buddhistický chrám Rimpoče bagša ve městě Ulan Ude a samozřejmě je návštěva Ivolginského dacanu. Oproti zájezdům, které nabízí české společnosti, mají možnost zájemci navštívit Burjatské obyvatelstvo v jejich původních obydlích, a to je v jurtech, kde je pohostí čajem a tradičním burjatským jídlem buuzy (burj. Буузы). Zájezd účastníci zakončí v Tarbatagajském regionu, který je známý svým přírodním bohatstvím. Tuto možnost žádná jiná z cestovních kanceláří nenabízí.¹²⁵

Oproti jednotvárným nabídkám, které nabízejí české společnosti, poskytují Ruské cestovní kanceláře větší množství různých druhů zájezdů, které jsou obohaceny například o setkání s domorodými obyvateli Burjatska, seznámení se starověkou kulturou, či navštívení samotného buddhistického obřadu v Ivolginském dacanu.

Dále existují ruské společnosti např. **RussiaEguide** (russiaeguide.com), které nabízejí své zájezdy zahraničním turistům. Jejich internetové stránky jsou nejčastěji v angličtině a výletník si zde může vybrat z nejrůznější škály zájezdů. Nabídky se většinou shodují s ruskými, jen s rozdílem, že jsou přizpůsobeny pro zahraniční turisty. Jedná se především o třídenní exkurzi. Cena je na vyžádání u agentury. Turista samozřejmě musí počítat s vlastní dopravou do místa začátku exkurze. CA může zprostředkovat skupinové lety, ale ve většině případů je to na cestovateli.

8.1.4. Ceny zájezdů Ruských společností

Cena zájezdu ruských společností je uváděna v ruských rublech, z toho důvodu je zde uveden převod na české koruny. Ceny zájezdů se pohybují od 350 rublů za jednoho člověka, pokud je ve skupině 25 lidí a více do 4000 rublů za jednoho člověka, pokud jede

¹²⁵Паломнический тур на Байкал [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: http://globustk.ru/top_menu/12/800/1912.html

jednotlivec. V přepočtu je to od 130 korun do 1500 korun za čtyřhodinovou exkurzi. V případě výběru třídní exkurze, výletník zaplatí okolo 3000 korun, pokud se zájezdu účastní deset osob. V ceně tohoto zájezdu je započítán nocleh, transport a průvodce. Sedmidenní zájezd po Bajkalu a okolí vyjde skupinku 8 lidí na 63 000 rublů, což je v přepočtu 22 000 korun za jednoho účastníka. V ceně není zahrnuta letenka do města Irkutsk, kde zájezd začíná.

V ceně zájezdu je zahrnutý průvodce, transport v rámci exkurze a ubytování v hostelech. Pokud má účastník zájem o nadstandardní ubytování musí si ho účastník sám zaplatit. Cena nezahrnuje pojištění, nadstandardní nocleh, stravu v některých restauracích.

8.2. INDIVIDUÁLNÍ CESTOVÁNÍ

Pokud by chtěl turista cestovat bez cestovní kanceláře, musí si důkladně naplánovat cestu. Takové cestování může zkušeného cestovatele vyjít levněji, nicméně je nutné počítat s tím, že cesta do Ruska se neobejde bez víza, které stojí okolo 1700 korun, letenky z Prahy okolo 16000 korun. Ceny ubytování se liší v závislosti s požadavky turisty. Noc v hostelu stojí od 400 rublů do 1500 rublů, v přepočtu od 140 Kč do 560 Kč za noc. Ceny jsou v Rusku v současné době relativně nízké, v supermarketech se dá koupit například chleba za 30 rublů, cca 12 Kč. Za jídlo v průměrné restauraci si turista trošičku připlatí, zaplatíme zde okolo 470 rublů, cca 170 Kč – 200 Kč. Co se týče dopravy, pak jedna cesta v maršrutce vyjde v přepočtu na 24 rublů, cca 8 Kč.¹²⁶ Lístek z Irkutska do Ulan Ude transsibiřskou magistrálou stojí v nejnižší třídě 1700 rublů, cca 600 Kč. To znamená, že pokud by se turista rozhodl pro cestu do Ruska bez pomoci cestovní kanceláře, mohlo by ho to vyjít v cenovém rozpětí od 25 tisíc Kč za týden, ale klidně cena může vyšplhat na 40 tisíc Kč za týden, samozřejmě vše závisí na tom, kolik stojí letenka, jaké ubytování turista zvolí, je zde také možnost přenocování ve stanu, a zda se bude stravovat v restauracích, nebo jinak.

Veškeré ceny a přepočty jsou přibližné, a proto se v konečném případě cena může lišit. Ceny vycházejí z kurzu ke dni 30.3. 2019, kdy k aktuálnímu kurzovnímu lístku byl převod 100 rublů 34, 928 korun.

¹²⁶ Maršrutka je druh veřejné dopravy, kdy na dané trase jezdí v nepravidelných intervalech tzv. sdílené taxi.

8.3. SROVNÁNÍ CESTOVNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Prvním zkoumaným aspektem, který se však neodráží jak na nabídce, tak ani ceně zájezdů, je vzhled analyzovaných stránek. Přehlednost českých internetových stránek byla o mnoho lepší než webové domény od ruských společností. Program zájezdu byl dopodrobna vypsán, nicméně ve všech českých agenturách byl téměř totožný, zatímco ruské společnosti nabízely rozmanitější a mnohem zajímavější exkurze, které byly obohaceny o zajímavé doplňky, jako například seznámení se s původním Burjatským obyvatelstvem a jeho životem nebo výlety do okolních danců. U českých společností se jednalo ve všech případech o jednodenní návštěvu komplexu v rámci týdenního cestování po transsibiřské magistrále, či krásách Bajkalu.

Co se týče ceny, je nutné podotknout, že velkým faktorem, který ovlivňuje celkovou cenu zájezdu je skutečnost, zdali se turista dopraví do místa nástupu, které je ve většině případů město Irkutsk, leteckou dopravou, vlakem či osobní přepravou. V tomto případě vítězí ruské společnosti, u kterých se cena zájezdu odvíjí především od obsazenosti, což může vyjít účastníka mnohem levněji než cestování s českou společností, která má ceny pevně dané. Na stránkách společností je vždy uvedena detailní kalkulace jednotlivých druhů zájezdů, případně veškeré výdaje, které si účastník musí připlatit sám. Důležitým aspektem, který hraje velkou roli na ceně zájezdu, je nutnost víza, které je pro české turisty povinné, zatímco ruští cestovatelé ho nepotřebují. Proto je nezbytně nutné brát v potaz cenu víza, které se musí připočítat k výsledné částce zájezdu obou společností.

Pro přehledné porovnání je vytvořena tabulka, která srovnává česká společnosti, spolu s ruskými a individuálním cestováním.

<i>Nabídky cestovních kanceláří</i>	<i>Ruská cestovní kancelář</i>	<i>Česká cestovní kancelář</i>	<i>Individuální cestování*</i>
Délka zájezdu	čtyřhodinový – sedmidenní	10–19 dní	7 dní
Cena zájezdu	Cca 130 Kč – 22 000 Kč	22 000 Kč – 60 000 Kč	Cca 25 000 Kč – 40 000 Kč
Vízum	-	Cca 1700 Kč	Cca 1700 Kč
Letenka	-	Cca 16 000 Kč	Cca 16 000 Kč
Místo nástupu	Irkutsk	ČR nebo Irkutsk	ČR
Průvodce v ceně	ano	ano	ne
Ubytování	Hotely, hostely	Hotely, hostely, kempy	140 Kč- 560 Kč*
Strava v ceně	ano	ano	170 Kč*
Slevy	skupinové	ne	Ne**
Pojištění v ceně	ne	Většina CK nabízí v ceně	individuálně

* U položek označených hvězdičkou je složité stanovit přesné informace, jelikož zde záleží na volbě turistů. Ceny v tabulce jsou orientační.

** Pokud je turista student, může využít studentských slev

Z tabulky lze vyvodit, že srovnávané společnosti mají rozdílné nabídky. Co se týče českých společností, ty nám nabízejí pouze poznávací zájezdy, která obsahuje jednodenní návštěvu Ivolginského dacanu. Na rozdíl ruské společnosti nabízejí zájemcům jak jednodenní, tak vícedenní zájezdy orientované na poutní cestovní ruch. Z toho plyne, že pokud má turista zájem o výlet náboženského charakteru, je pro něho výhodnější vycestovat společně s ruskou společností.

ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce se zabývala buddhistickými kláštery na Burjatsku, jakožto cíli cestovního ruchu. Záměrem teoretické části bylo definování pojmů cestovní ruch či náboženský cestovní ruch, jenž je stěžejním tématem celé bakalářské práce. Další část se soustředila na seznámení čtenáře s obecnými informacemi týkajícími se Burjatska, a představení hlavních myšlenek buddhistického učení. Pro praktickou část bylo podstatné znázornění nejdůležitějšího buddhistického daganu na Burjatsku, jímž je Ivolginský dagan.

Cílem praktické části bylo srovnání nabídek českých a ruských cestovních společností, jejich program a trvání, které se soustředí na zájezdy do Ivolginského daganu a jeho okolí společně s možností individuálního cestování.

Prvním aspektem, který byl porovnáván, byla délka zájezdu. V té se nabídka společností velmi lišila. Jak české, tak ruské společnosti nabízejí týdenní zájezdy, avšak zde musím vytknout skutečnost, že české cestovní kanceláře nabízejí v rámci onoho týdenního zájezdu pouze jednodenní exkurzi daganu. Oproti tomu nabídka ruských společností je mnohem zajímavější. Turista si může vybrat z široké škály zájezdů od 4hodinové až po již zmiňovanou týdenní exkurzi.

Dalším hodnotícím hlediskem byla cena zájezdu. U některých českých společností je nutností zahrnout letenky k ceně zájezdu. Čeští turisté, kteří v ceně nemají připočtenou letenku, si ji musejí pořídit, což se odráží na výsledné ceně zájezdu. Ruské společnosti jsou cenově přijatelnější, a to jak pro cizince, tak pro ruské zájemce z toho důvodu, že cena exkurze se odvíjí od její obsazenosti čili je variabilní. I zde však tkví počáteční nesnáze s dopravou. Nástupní místo u ruských společností je totiž buďto v Irkutsku či v Ulan Ude, a tak musí turista počítat s náklady na dopravu do místa nástupu.

Na závěr jsem porovnávala možnost individuálního cestování spolu s nabídkami českých a ruských cestovních kanceláří. Kalkulace individuálního cestování je pouze orientační, nikoli striktně daná. Zvolila jsem 7denní zájezd s leteckou dopravou z Prahy. Po výsledné kalkulaci jsem zjistila, že individuální způsob cestování zkušeného turistu vyjde mnohem levněji než v případě, kdy se turista rozhodne pro českou cestovní kancelář. Pro přehlednější porovnání byla vytvořena tabulka, která shrnuje všechny porovnávané aspekty.

V historii byli mniši vystaveni nemalým překážkám pro udržení si svého náboženství v průběhu střídání režimů na Burjatsku, což se jim podařilo a nyní Ivolginský dacan může pokračovat v jeho dlouholeté tradici. Vzhledem k tomu, že buddhismus není hlavním Ruským náboženstvím, jsou motivy návštěvníků různé. Někteří turisté navštěvují dacan, aby se seznámili s buddhismem, neboť je pro ně pouhopouhá atrakce, jiní naopak cestují v rámci poutní cesty a oddávají se zde modlitbám a meditaci.

РЕЗЮМЕ

Основной целью бакалаврской работы «Буддийские монастыри в Бурятии с точки зрения туризма» было представление буддизма как нетрадиционного религиозного направления, его влияние на туризм в Бурятской республике и сравнение предложений чешских и российских туристических компаний, которые занимаются организацией туров в Иволгинский дацан и его окрестности. Работа разделена на 2 главных части – теоретическую и практическую часть. Во-первых, было необходимо объяснить основные термины, которые появляются в теоретической части работы. Сначала мы определили, что такое туризм и какие виды туризма существуют. Следующая часть обращает внимание на самый важный тип туризма для данной работы – паломнический туризм, мы представили его историю и современное развитие на территории России. После этого мы описали основную идею буддизма и историю его проникновения в Бурятию. В практической части мы проанализировали конкретные чешские и российские туристические компании, которые предлагают туры в Иволгинский дацан. Также было проведено их сравнение на основе предложений, цен и возможности индивидуального путешествия.

В первой главе теоретической части бакалаврской работы мы определили туризм и разделили его на различные классификации. Сначала мы объяснили, как можно понимать туризм. Для кого-то туризм может означать только передвижение человека из одного места в другое, но по официальному определению ЮНВТО - это путешествие в место, отличное от постоянного местожительства, на срок менее 6 месяцев. Далее мы описали основные формы туризма, к которым относятся рекреационный, культурно-ознакомительный, спортивно-туристический и курортный туризм. Помимо основных форм туризма существуют специфические формы туризма, в том числе паломнический туризм, который был более подробно разобран в следующей главе.

Во второй главе мы обратили внимание на паломнический туризм, его определение, основные места паломничества в мире и историю появления религиозных мест в России. Поскольку паломнический туризм существовал в той или иной форме на протяжении многих веков, было важно сравнить его двойственное представление. С одной стороны, существует паломнический туризм,

когда путешественники направляются в место паломничества с религиозной миссией, или посещают место, где произошло какое-то священное чудо. С другой стороны, в настоящее время некоторые путешественники совершают поездки в священные места без каких-либо признаков веры и религиозного мировоззрения, и эта форма туризма является лишь видом коммерции.

После этого мы перечислили основные места паломничества в России, Чехии и в мире, рассмотрели их историю. Первое упоминание о паломническом пути в современной России относится к XII веку. В это время жил игумен Даниил, который путешествовал из родной России в Константинополь. Он посетил множество стран и городов и записал информацию о них в свою книгу «Житие и хождение игумена Даниила из Русской земли». В тот период важным православным монастырским комплексом была Киево-Печерская Лавра, находившаяся в Киеве. Но наибольшее развитие паломнических путей произошло лишь в XVI и XVII веке, когда Москва стала религиозным центром. В 1920-х годах ситуация ухудшилась, церковь подверглась гнету и репрессиям, множество священников были арестованы и убиты, а церковные здания разрушены. Такая ситуация продолжалась вплоть до распада СССР. После распада церковные и паломнические маршруты были реконструированы и восстановлены. Последняя часть этой главы посвящена религии в России.

В третьей главе данной работы мы сосредоточили свое внимание на Бурятской республике, ее географии, демографии и истории. Благодаря географии было установлено, что Бурятия это республика, которая находится в Сибирском федеративном округе. На юге и востоке она граничит с озером Байкал и Читинской областью, на северо-западе Бурятия граничит с Иркутской областью, на юго-востоке с Республикой Тыва и на юге граничит с Монголией. Ее столицей является Улан-Удэ. Мы разобрали основную информацию о истории Бурятии, которая оказалась очень разнообразной. Первоначально территория была заселена гуннами, которые занимали территорию современной Монголии. После распада империи гуннов, забайкальский район попал в руки монгольских племен, и в 1206 году было создано могущественное государство, известное как Монгольская империя. В XVII веке царское правительство Российской империи создало границы между Китаем и Россией, и племя бурят было отделено от монгольского мира, а в Забайкале была создана отдельная административная система. В 1923 году была образована Бурят-

Монгольская автономия Советская Социалистическая Республика. С точки зрения национального состава, четырьмя наиболее распространенными национальностями в Бурятии являются: русские, буряты, украинцы и татары.

Четвертая глава работы сосредоточена на современном туризме в Бурятии от его исторических истоков до наших дней. Организованный туризм впервые появился в Бурятии около 1920-х годов. В 1924 году в Улан-Удэ была создана первая организация по поддержке туризма. К 1995 году туризм развивался очень медленно, поскольку отсутствовал какой-либо план его развития, несмотря на то, что у республики всегда было, что предложить туристам для посещения. Первые значительные успехи были отмечены после 2002 года, когда начали появляться организации, занимающиеся планированием туризма. Далее были определены лучшие регионы для развития туризма: Прибайкальский, Баргузинский, Ока и Тунгинский. Конец четвертой главы ориентирован на анализ количества иностранных туристов в Иволгинском районе. Было выяснено, что большинство иностранных туристов прибывают из Монголии, Китая и Южной Кореи.

Пятая и шестая глава работы посвящены буддийскому учению. Она объясняет философию, которая относится к идее Сиддхартхи Гаутамы (566-483 до н.э.), который позже стал Буддой. В главе я описываю основные буддийские идеи и их направления, которые постепенно проникают на российскую территорию. Основные направления буддизма — это тхеравада, махаяна и хиньяна и буряты, которая относится к махаяне и буддистской школе Гелуг. Первые свидетельства о проникновении буддизма на современную территорию России относятся ко второму веку до нашей эры, но наибольшее распространение в России произошло в XVIII веке, когда буддизм получил официальное признание от царицы Елизаветы. С тех пор начали строиться монастыри на территории России, и первым построенным монастырём стал Цонгольский дацан.

До революции 1917 года буддизм значительно развивался, но после падения царского правительства Николая II временным правительством были изданы указы, которым должна была следовать церковь. Одним из них была отмена всех сословных, религиозных и национальных ограничений.

С наступлением коммунистического режима произошло две волны репрессий, первая произошла в период 1923 – 1925 годов, а вторая в 1929 – 1938 годах. Было решено, что всем религиям, включая буддизм, нет места в Советском Союзе. Репрессии были настолько жестокими, что монахи уехали за границу, а некоторые даже были казнены или отправлены в сталинские концлагеря, т.н. ГУЛАГи. Первое восстановление буддизма происходит между 1946-1985 годами. Последняя часть подглавы посвящена текущему восстановлению буддизма в России, которое в первую очередь включает в себя строительство храмов, возможности обучения монахов и строительство буддийских культурных центров в городах.

Так как в Бурятии встречаются два вида религии – буддизм и шаманизм, шестая глава бакалаврской работы сравнивает эти две религии. В этой главе дано определение шаманизма и перечислены наиболее известные шаманские места в Бурятии. Поскольку в прошлом эти два религиозных движения были переплетены между собой, мы считаем, что эти два направления бурятских верований взаимосвязаны. Во всяком случае, в обеих религиях есть элементы, которые остались без изменений по сей день, как например обряды «уха» или камень богини Яжима.

В практической части мы сравнили туристические агентства с точки зрения их предложений, программ туров и их цен. Для сравнения мы выбрали три чешских и три российских туристических агентства, которые занимаются организацией путевок в Иволгинский дацан и его окрестности. В конце так же рассмотрена возможность индивидуального путешествия.

Сначала мы описали историю самого главного дацана в Бурятии и всей России - Иволгинского дацана. Дацан – это термин, который имеет несколько значений. Это образовательные учреждения, или монашеские школы. В другом значении Дацан является монастырем. После этого мы сосредоточились на истории дацана, которая восходит к 1945 году. В этом году началось строение Иволгинского дацана и уже в конце этого года здесь можно было слышать первые молитвы. С историей дацана связано интересное событие. В 1927 году умирает Хамбо лама Итигэлов, который сказал своим студентам, что он хочет быть похоронен в позе лотоса и чтобы через тридцать лет ученики проверили его тело и помолились за

умершего. Спустя тридцать лет его тело осталось без изменений. Так было сделано ещё в два раза, и всегда по прошествии лет тело покойного не изменялось. С этого года тело Итигэлова находится в главном храме. Далее в этой главе мы описали конкретные дацаны, которые находятся в комплексе.

Мы подошли к наиболее важной части нашей работы, к сравнению туристических агентств. Сначала мы представили три чешских агентства и их предложения, а потом три российских. Наконец, мы сделали расчет цены, если турист отправиться в путешествие индивидуально без турагентства. После сравнения всех вариантов был сделан вывод, что лучше всего ехать в этот район индивидуально, поскольку это открывает для нас больше возможностей. Но если турист хочет путешествовать с турагентством, можно сказать, что российские агентства, по сравнению с чешскими, предлагают более интересные экскурсии, например, трехдневную экскурсию с возможностью знакомства с коренным населением. Российские турагентства к тому же предлагают более выгодную цену, но следует отметить, что это касается российских туристов, чешский турист должен дополнительно оплатить визу и билеты.

Мы должны еще упомянуть тот факт, что если турист заинтересован в чисто паломнической поездке, только русские агентства предлагают этот вариант, в то время как чешские компании предлагают лишь обзорные экскурсии, которые включают в себя только однодневное посещение Иволгинского дацана.

BIBLIOGRAFIE

KNIŽNÍ ZDROJE ČESKÉ

1. BĚLKA, Luboš. Mandala a dějiny: Bidija D. Dandaron a burjatský buddhismus. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6725-7.
2. BĚLKA, Luboš. Tibetský buddhismus v Burjatsku. Brno: Masarykova univerzita, 2001. Religionistika. ISBN 80-210-2727-4.
3. HELLER, Jan a Milan MRÁZEK. Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích. 2., rev. vyd. Praha: Kalich, 2004. Studijní texty (Kalich). ISBN 80-701-7721-7.
4. KRYVELJOV, I. A. Dějiny náboženství I. Mladá fronta, 1981. ISBN 23-076-81.
5. MILTNER, Vladimír. Vznik a vývoj buddhismu. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-410-4.
6. Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích. A-L. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003.
7. PALATKOVÁ, Monika. Mezinárodní turismus. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 11. ISBN 978-80-247-8921-7.
8. PEČENKA, Marek a Bohuslav LITERA. Dějiny Ruska v datech. Praha: Dokořán, 2011. ISBN 978-80-86569-14-7.
9. ŠTREIT, Jindřich, Daniel BEROUNSKÝ a Luboš BĚLKA. Na konci světa: Burjatsko - Sibiř. Volary: Stehlík, 2000. Osvit. ISBN 80-902707-3-5.
10. ZÁVODNÁ, Lucie Sára. Ekonomika cestovního ruchu. Prostějov: Computer Media, 2015. ISBN 978-80-7402-231-9.
11. ZELENKA, Josef, PÁSKOVÁ, Martina. Výkladový slovník cestovního ruchu. Praha : Linde, 2012, 768 s.,
12. ZUBOV, Andrej. Dějiny Ruska 20. století-díl I.. Praha: Argo, 2014.

KNIŽNÍ ZDROJE ZAHRANIČNÍ

13. BLACKWELL, Ruth, Motivations for Religious Tourism, Pilgrimage, Festivals and Events, in: Razaq Raj – Nigel D. Morpeth (eds.), Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management: An International Perspective, Wallingford – Cambridge: CABI 2007,
14. ELIADE, Mircea. Šamanismus a archaické techniky extáze. Vydání druhé. Praha: Argo, 2017. Capricorn (Argo). ISBN 978-80-257-2082-0.

15. ROCK, Adam J. Introduction to Special Topic Section: Shamanism - University of New England 2012
16. ЖУКОВСКАЯ, Н.Л. О буддизме и буддистах.: Статьи разных лет. 1969–2011. Москва, 2013. ISBN 978-5-91994-023-4.
17. ЛУДГЕНОВА, В.В. Обряды поклонения богине Янжиге в Баргузинском районе Республики Бурятия. Новые исследования Тувы, 2015.
18. УРБАНАЕВА, И.С а Л.Е ЯНГУТОВ. Буддизм и буддология в Бурятии. Вестник Бурятского научного центра Сибирского отделения Российской академии наук 2014, , 18 [cit. 2019-02-25]. ISSN 2222-9175.
19. ЯНГУТОВ, Л.Е. Буддизм в общественно-политических процессах Бурятии и стран Центральной Азии. Издательство Бурятского госуниверситета, 2012,

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. Antika: Hunové [online]. 14.09.2004 [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1596>
2. Bajkal [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://tunguz.sweb.cz/bajkal.htm>
3. Baziliky a kostely v Římě [online]. [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: <http://www.rim.maweb.eu/baziliky-a-kostely-v-rime/>
4. BĚLKA, Luboš. *Acagatský klášter: Kapitola z historie burjatského buddhis* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/124854/2_Religio_6-1998-2_9.pdf?sequence=1
5. CÍREK, Pavel. Jeruzalém aneb procházka třemi náboženstvími [online]. 2011 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/asie/izrael/2300-jeruzalem-aneb-prochazka-tremi-nabozenstvimi/>
6. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Copyright ©G [cit. 21.10.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20557193/921108m.pdf/b6571837-6a2e-4138-912c-59da6de43de4?version=1.0>
7. Čtyři vznešené pravdy [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: <http://www.buddhismus.cz/ctyri-vznesene-pravdy.html>
8. Divotvůrce Serafím Sarovský [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123417216-svetci-a-svedci/208562211000018-divotvurce-serafim-sarovsky/>

9. Formy cestovního ruchu [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z:
https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=2680
10. HRON, Jan. Náboženský turismus, nebo turismus jako náboženství? Několik poznámek ke studiu vztahů mezi náboženstvím a turismem [online]. , 26 [cit. 2018-10-23]. Dostupné z:
<https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/137715>
11. Lurdy - 11. únor 1858: Zjevení Panny Marie - Neposkvrněného Počet [online]. [cit. 2018-12-10]. Dostupné z:
<http://www.fatym.com/view.php?navezclanku=lurdy-11-unor-1858-zjeveni-panny-marie-neposkvrneneho-poceti&cislocclanku=2012020056>
12. Něřčinská smlouva [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
<http://encyklopedie.vseved.cz/něřčinská+smlouva>
13. Poutní místa [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z:
<http://www.poutnimistacr.cz/poutni-mista/blog/strana-2.html>
14. Putování, poutnictví a poutníci [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z:
<https://www.ultreia.cz/svatojakubska-cesta/historie/putovani-poutnictvi-a-poutnici>
15. Program prozatímní ruské vlády z 3. března 1917 [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/program-ruske-prozatimni-vlady-z-3-brezna-1917/>
16. Rusko: Základní informace [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rusko-zakladni-charakteristika-teritoria-19083.html>
17. SMITKA, Jindřich. Rozdíl mezi putováním, cestováním a turistikou [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.jindrichsmitka.cz/2018/07/23/rozdil-mezi-putovanim-cestovanim-a-turistikou/>
18. Turismus náboženský [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z:
http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Turismus_náboženský
19. Turismus církevní [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z:
http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Turismus_c%3%ADrkevn%C3%AD
20. ULTREIA - spolek českých svatojakubských poutníků [online]. [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: <https://www.ultreia.cz>

21. ŽÁČEK, Juraj. Pout' do Mekky [online]. 2008 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z:
<https://www.ultreia.cz/svetove-poute/pout-do-mekky>

ZAHRANIČÍ INTERNETOVÉ ZDROJE

22. About Buryatia [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
<https://web.archive.org/web/20041208214024/http://egov-buryatia.ru:8081/about.html>
23. Lumbini, the Birthplace of the Lord Buddha [online]. [cit. 2019-01-23]. Dostupné z:
<https://whc.unesco.org/en/list/666>
24. WILLIAMS, Paul. Buddhismus. Historický přehled [online]. [cit. 2019-02-01].
Dostupné z: <https://docplayer.cz/920598-Buddhismus-historicky-prehled.html>
25. Байкальская нерпа [online]. [cit. 2019-02-01]. Dostupné z:
<http://www.baikal.ru/ru/baikal/excursion/index.html>
26. Бурятия: Географический обзор. [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
<http://www.geografia.ru/buryatia.html>
27. Бурятия: Иволгинский дацан [online]. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z:
<http://www.baikal.ru/ru/peoples/buryats/religion/index.html>
28. Bajkal i Burjatija [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z:
<http://baikaltravel.ru/buryatia/history.html>
29. Государственная программа Республики Бурятия "Развитие внутреннего и въездного туризма в Республике Бурятия" [online]. 25.06.2018 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://docs.cntd.ru/document/550205479>
30. Государство, общественные организации [online]. [cit. 2018-12-21]. Dostupné z:
http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/state/#
31. Демография [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
<http://www.gks.ru/region/doc1181/IssWWW.exe/Stg/dt00/it00180r.htm>
32. Достопримечательности острова Ольхон [online]. [cit. 2018-11-17]. Dostupné z:
<http://travel-siberia.ru/int/intirk/260-ostrov-olxon.html>
33. ЖАМСУЕВА, Д.Ц. Цонгольский дацан // «Историческая энциклопедия Сибири» (2009) [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z:
http://irkipedia.ru/content/congol'skiy_dacan_istoricheskaya_enciklopediya_sibiri_2009
34. Житие и хождение игумена Даниила из Русской земли [online]. [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: <http://lib.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=4934>

35. Иволгинский дацан "Даши Гандан Даржалинг" [online]. [cit. 2019-03-11].
Dostupné z: <https://sangharussia.ru/datsans/ivolginskij-datsan-dashi-gandan-darzhaling>
36. История: Иволгинский дацан «Гандан Геже Даши Чойнхорлин» [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://ivolgdatsan.ru/about/history/>
37. История Бурятии [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://old.egov-buryatia.ru/index.php?id=324>
38. История Дивеевского монастыря [online]. [cit. 2018-12-10]. Dostupné z: <http://diveevo.nne.ru/chronicle/istorija-diveevskogo-monastyrja/>
39. История Соловецкого монастыря в начале XX века [online]. [cit. 2019-01-22].
Dostupné z: <http://solovki-monastyr.ru/abbey/history/XX/>
40. История обители [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: <https://valaam.ru/monastery/history/>
41. Как нужно вести себя в дацане [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/institutes/1642/ivolginskii-dacan>
42. Краткие сведения о Бурятии [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: http://egov-buryatia.ru/about_republic/short-about-rb/
43. КРЮЧКОВА, М. А. Новый Иерусалим. Русская история [online]. 2011, (3) [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://rus-istoria.ru/component/k2/item/538-novu-ierusalim>
44. КУЛИК, С.Б. Организация паломничества в Палестину В России и реформы Александра II [online]. 2013 [cit. 2019-01-31]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-palomnichestva-v-palestinu-v-rossii-i-reformy-aleksandra-ii>
45. Лавра в истории Христианства [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <https://lavra.ua/history/vis-prodasset-adolescens-adipiscing-te/>
46. Массовые паломничества в России эпохи Сталина и Хрущева [online]. [cit. 2019-01-31]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/s-ikonami-i-pesnopeniyami-ili-episkop-sbezhavshiy-ot-svoih-prihozhan-massovye-palomnichestva-v-rossii-epohi-stalina-i-hruscheva>
47. Межрелигиозный совет России: О Совете [online]. [cit. 2018-12-21].
Dostupné z: <http://interreligious.ru/about/>
48. Национальный состав населения Республики Бурятия [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z: <http://worldgeo.ru/russia/lists/?id=33&code=3>

49. О Байкале [online]. [cit. 2019-02-01]. Dostupné z:
<http://www.baikal.ru/ru/baikal/excursion/index.html>
50. Образована Бурят-Монгольская Автономная Советская Социалистическая Республика [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
<https://www.prlib.ru/history/619277>
51. Об университете [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z:
<http://budduniver.ru/about/>
52. О Дацане [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: http://yelo-rinpoche.ru/history/history_of_the_datsan_rinpoche_bagsha/
53. Оптина пустынь: история святого места [online]. 2014 [cit. 2019-01-22].
Dostupné z: <https://www.pravmir.ru/optina-pustyin/>
54. Особые экономические зоны туристско-рекреационного типа в Байкальском регионе: проблемы становления и эффективность функционирования [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobyie-ekonomicheskie-zony-turistsko-rekreatsionnogo-tipa-v-baykalskom-regione-problemy-stanovleniya-i-effektivnost>
55. Развитие туризма в Бурятии [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
<https://works.doklad.ru/view/3aewned-vF4/5.html>
56. Российская Ассоциация [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z:
<http://www.buddhism.ru/o-nas/almaznyiy-put-v-rossii/>
57. Свято-Троицкая Лавра [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: <http://stsl.ru>
58. Современная жизнь Киево-Печерской Лавры [online]. [cit. 2019-01-30].
Dostupné z: <https://lavra.ua/history/zhizn-lavry-v-nashi-dni/>
59. Статистическая информация о социально-экономическом развитии сельских территорий Российской Федерации [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
http://www.gks.ru/free_doc/new_site/region_stat/sel-terr/sel-terr.html
60. Туризм [online]. [cit. 2018-11-07]. Dostupné z:
<https://web.archive.org/web/20030903200719/http://gov.buryatia.ru:8080/tourism.html>
61. Хуварак [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z:
<https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1888327>

PŘÍLOHY

Obrázek 1: Dacan Sogčen dugan¹²⁷

¹²⁷ Autorčín archiv

Obrázek 2: Hlavní brána Ivolginského dacanu¹²⁸

Obrázek 3: Zelený dugan¹²⁹

¹²⁸ Autorčín archiv

¹²⁹ Autorčín archiv

Obrázek 4: Modlitební bubny, které jsou umístěny v dacanu¹³⁰

Obrázek 5: Ivolginský dacan¹³¹

¹³⁰ Autorčin archiv

¹³¹ Дворец Пандито Хамбо Ламы Итигэлова [online]. [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <http://etegelov.ru/photo/category/4-fdvorets>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Obrázková příloha